

Ludo Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
40/2018
29. september 2018

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

FILATELISTI PREDLŽUJÚ
POŠTOVEJ ZNÁMKE ŽIVOT
Strana 4.

TRUMP STAVIA ZÁKOPY
PRE INFRAŠTRUKTÚRU USA
Strana 5.

MINISTER JÁN RICHTER
O HLADANÍ ROBOTNÍKOV
Strana 6.

NAJVÄČŠÍCH ZLOČINCOV
SME VÔBEC NEPOTRESTALI
Strana 8.

FOLKLÓR UŽ ZAVÍTAL
AJ DO HLAVNÉHO MESTA
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Aktivačné práce, ako ich pestujeme, sú nezmysel. Naše noviny na to už upozornili, ale samosprávy nemajú s tým starosť, metly nakúpili dávno, kým sa nezoderú, môžu chlapi zametať listie aj vo vetre – zajtra prídu ďalší a vymetú, čo vietor navial späť. Platíme dvojice žien sa špacirovať, tu a tam napichnúť škatuľku od cigariet a hodiť ju kamoške do káricky... Akéže získali pracovné návyky? Čo ich zaujalo okrem vedomia, že zajtra môžu ísť po podporu? Roky to pestujeme ako čarovný prútik na nezamestnanosť, pričom tú rapídne znížilo celkom iné: rast výroby.

Ak nikdy poriadne nepracujúci ľudia predsa len čosi privádzajú k akej-takej práci, je to skôr sprisnenie možnosti dávok, väčšia ponuka nenáročných činností v okolí a viac-funkčné obecné podniky – od výroby jednoduchých stavebných materiálov po vykášanie, separovaný zber, výsadbu zelene, úpravu chodníkov a ihrísk, odstraňovanie čiernych skládok, vytváranie cyklociest...

Keď som ich už spomenul: švagor, vyšportovaný šesťdesiatnik, bol toť s kamarátmi na bicykloch po južnom Česku – nadchýna sa. Stovky kilometrov nových cyklotrás, odpočinkové stanovišťa so službami, presné informácie a bohatá propagácia regiónu. Ako takmer každé ráno otvoril som si na druhý deň portál TASR teraz.sk. Zaujal ma titulok: Nová cyklotrasa na východnom Slovensku. Tak aj u nás! – povedal som si. Správa na dve strany. Dozvedel som sa z nej, že v Košiciach pri Hornáde otvorili cyklotrasu! Má tristosťdesiat metrov. To sa vari ani neoplatí sadnúť na bicykel.

Vidíte, a v tomto má šancu každá dedina. Pre zdravie svojich ľudí. Pre radosť a bezpečnosť detí. Pre víkendové potešenie rodín. Aj pre možnosť dať jednoduchú prácu tým, čo ešte stále žijú na ťarchu spoločnosti. Bez veľkých investícií. S finančným prínosom od výletníkov, len sa o nich dobre postarať. Džku chotárov kedysi určila vzdialenosť, kam krava zájde na pašu. Tak sú naše dediny od seba vzdialené priemerné päť kilometrov. Keby každá obec upravila trebárs aj starú poľnú cestu na cyklochodník, mali by sme odrazu nevidanú sieť cyklotrás, čo by sa rentovalo zdravím, návštevnosťou, príjmom zo služieb a možno by sa podarilo priviesť aj pár povaláčov k robote. Aj menej obetí dopravných nehôd. Za jedno volebné obdobie.

Zvážte, páni kandidáti!

Ján ČOMAJ

Vlastenci si pripomenuli 170. výročie vzniku Slovenskej národnej rady Myjavské základy parlamentarizmu a demokracie

Štefan ZLATOŠ – Foto: Ján SEMAN

Pred sto sedemdesiatimi rokmi bojovalo rodiace sa Slovensko proti národnostnému útlaku zo strany iných národností. „Slovenská národná rada existovala len krátko, ale reprezentovala slovenský národ v boji za sebaurčenie, za svojbytnosť, za kodifikáciu štátneho jazyka, za duchovnú aj materiálnu obrodu, ako aj v jeho úsilí o štátoprávne usporiadanie,“ povedal v Myjave pri príležitosti slávnostného pripomenutia tejto udalosti predseda Národnej rady SR Andrej Danko.

Uplynulo stosedemdesiat rokov od založenia Slovenskej národnej rady. Slovenská národná rada bola v roku 1848 prvý národnopolitický orgán Slovákov. Ľudovít Štúr vtedy v Myjave v mene Slovenskej národnej rady vyhlásil slovenskú nezávislosť týmito autentickými slovami: „My v tomto slávnom okamžení sa za neodvislých od Maďarov vyhlasujeme, všetku poslušnosť maďarskému národu, jeho vláde vypovedáme! – My povstávame proti ministerstvu maďarskému. Maďari, použijúc vzbúr európejských, oborili sa na nášho spoločného kráľa a násilne vymohli od neho vládu maďarskú, to tak rečené ministerstvo. Bolo nám predtým zle, ale pod ministerstvom maďarským stalo sa nám tisíc ráz horšie.“

■ MATIČNÉ VYHLÁSENIE

Matica slovenská v súvislosti s výročím vzniku Slovenskej národnej rady vo svojom tlačovom vyhlásení pripomenula nielen Štúrove slová, ale nastolila aj nasledujúcu podstatnú otázku: „Toto prvé vyhlásenie slovenskej nezávislosti by si zaiste zaslúžilo pripomenutie ako „Deň nezávislosti“ v našom kalendári. Zatiaľ je tento pamätný deň „Dňom založenia Slovenskej národnej rady“. Tá však bola založená o dva-tri dni skôr v jednej viedenskej krčmici. Aj to sa píše vo vyhlásení Matice slovenskej. Na vysvetlenie – ako prvý slovenský politický a vojenský reprezentatívny orgán sa 16. septembra 1848 na dvestočlennom zhromaždení vo Viedni konštitovala Slovenská

Myjavské oslavy 170. výročia vzniku Slovenskej národnej rady sprevádzali aj inscenácie dobových udalostí matičnými divadelníkmi.

národná rada pod vedením Jozefa Miloslava Hurbana, Ľudovíta Štúra a Michala Miloslava Hodžu. Verejne bol akt založenia prvej Slovenskej národnej rady deklarovaný až 19. septembra 1848 na národnom zhromaždení v Myjave.

■ NEHYNÚCI ODKAZ

„Slovenská národná rada síce existovala len krátko, ale zato dôstojne reprezentovala slovenský národ v boji za sebaurčenie, za svojbytnosť, za kodifikáciu štátneho jazyka, za duchovnú aj materiálnu obrodu, ako aj v jeho úsilí o štátoprávne usporiadanie,“ pripomenul v Myjave predseda NR SR

Andrej Danko. Poukázal na to, že „pred sto sedemdesiatimi rokmi sa začal zápas o modernú slovenskú štátnosť. Vyvrcholením národno-emanipačných snáh mnohých generácií Slovákov bol prvý január 1993, keď vznikla nezávislá a demokratická Slovenská republika“, povedal Andrej Danko a požiadal o zahratie štátnej hymny na počesť pamätného dňa vzniku SNR.

■ NADČASOVÝ PREJAV

Predseda parlamentu Andrej Danko z Myjavy vyzval verejných činiteľov na slušnosť v politike. Urobil tak v prejave počas osláv sto sedemdesiateho výročia

vzniku prvej Slovenskej národnej rady v myjavskom Múzeu Slovenských národných rád. „Naučme sa diskutovať, namiesto urážok používajme vecné argumenty. Nepodliehajte politickej móde a lacnému marketingu. Spravajme sa k svojim politickým partnerom korektne a s rešpektom,“ vyhlásil predseda parlamentu. Zdôraznil, že sloboda sa nerodila ľahko. „Mať vlastný štát je dar, s ktorým treba zaobchádzať rozumne a s láskou,“ dodal. Podčiarkol, že vyspelé národy si vážia tradície a k overeným hodnotám treba vychovávať aj mladú generáciu. Byť vlastencom podľa neho neznamena byť v rozpore s európskymi hodnotami.

■ NECHÝBALI MATIČIARI

Program osláv, na ktorých sa zúčastnila aj ministerka kultúry Ľubica Laššáková, minister obrany Peter Gajdoš, ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná a predseda Matice slovenskej Marián Gešper, sa začal prehliadkou historického sprievodu. Pozvaní hostia následne položili vence pri pamätníku Väzba rokov. Účastníci spomienkovej akcie mali možnosť vidieť aj autentickú rekonštrukciu vyhlásenia nezávislosti slovenského národa. Z Myjavy sa potom sprievod presunul do obce Poriadie na kopanice u Klasovitých, kde sa odohrala posledná bitka septembrovej výpravy v roku 1848, a položil vence k pamätníku tejto bitky, pri ktorej zahynulo dvanásť povstalcov a osemnásť bolo zajatých.

3 OTÁZKY PRE:

profesorku PhDr. Martu HORŇÁKOVÚ, PhD., o pedagogike nádeje

Fundament na budovanie a udržiavanie zdravia

Na opísanie mechanizmu vzniku a vývoja chorobných zmien sa v súvislosti s výskytom ochorení u ľudí používa pojem patogeneza. Odbor liečebná pedagogika na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave vyučuje a dlhé roky aj odborne garantuje prof. PhDr. Marta HORŇÁKOVÁ, PhD., ktorá sa sústreďuje na tzv. salutogenetický koncept zdravia. Ten sa viac ako na vznik a vývoj chorôb zameriava na mechanizmy budovania a udržiavania zdravia.

• Kedy a kto začal formulovať tento koncept?

Salutogenetický koncept zdravia formuloval Aaron Antonovsky. Pojem salutogeneza prvý raz použil v roku 1987 v publikácii

o náuke a pôvode zdravia a o prirodzených spôsoboch, ako zdravie podporovať. Objavil faktory podporujúce zdravie, ktoré pomenoval salutormi.

• Čo má liečebná pedagogika spoločné so salutormi a s liečením?

Liečebná pedagogika je vedný odbor s transdisciplinárnym integrovaním poznatkov pedagogiky, medicíny, psychológie a sociálnych vied zameraný na tých, ktorí sú odkázaní na zvýšenú pomoc. Na rozdiel od špeciálnej pedagogiky, ktorá je viac zameraná na zabezpečenie školského alebo iného výkonu u postihnutých, liečebná pedagogika vytvára jedinečné interaktívne terapeuticko-výchovné

koncepty pomoci človeku v ťažkej životnej situácii.

• Pracuje so salutormi len liečebný pedagóg?

To, samozrejme, nie. So salutormi sa pracuje viac-menej vedome vo všetkých pomáhajúcich profesiách, najmä v psychoterapii. Utvorenie „zmyslu pre koherenciu“, teda pre túto spojitosť, je dobrý základ pre zdravie. Podporujú ho pozitívne skúsenosti a vzťahy v ranom detstve v situácii bezpečia, v dôsledku prežívanej kontinuity skúseností a vnímanej zmysluplnosti diania v rámci interakcie a vzťahov. Zmysel pre koherenciu možno rozvíjať po celý život.

Zhovárala sa Eva SISKOVÁ
Foto: archív M. H.

V SNN 41/2018
SI PREČÍTATE

■ So Segedínom na juhu Maďarska spája Slovákov viac, ako by sa na prvý pohľad zdalo
■ Pyramídy – čierna škvŕna na dvadsiatich piatich rokoch našej štátnosti – II. časť
■ Jozef TISO ako poľný kurát pri 71. pešom trenčianskom pluku počas bojov v Haliči

Od slovenských ľudákov sa dištancujú, s českými spolupracujú

Kresťanskí demokrati klamú za pochodu

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatura: Ľubomír KOTRHA

Nadácia Antona Tunegu v spolupráci s Konrad Adenauer Stiftung vám aj tento rok prináša kvalitné tréningy zamerané na úspešné zvládnutie kampane vo voľbách do mestských a miestnych zastupiteľstiev, ktoré sa budú konať koncom novembra 2018. Takto oslovuje KDH potenciálnych kandidátov do miestnych zastupiteľstiev.

Kresťanskodemokratické hnutie založilo Nadáciu Antona Tunegu pred dvadsiatimi rokmi. Kládla si za cieľ „rozvoj a posilňovanie demokracie na Slovensku a v stredoeurópskom priestore“. Venuje sa však rozličným aktivitám, najmä ovplyvňovaniu verejnej mienky.

■ ZAUJÍMAVÉ VIZITKY

V dňoch 27. a 28. septembra organizovala konferenciu pod názvom Osmičkové roky v histórii Česko-slovenska. Malé s v názve nášho štátu zrejme nebola náhoda. Napokon zreteľne vyjadruje vzťah KDH k Slovenskej republike. Zaujímavejšie než samotný názov konferencie vyzneli pozvaní hostia, ktorí na nej vystúpili. Okrem predsedu správnej rady nadácie Jána Figela to boli expremiér Mikuláš Dzurinda, europoslanec za KDH

V niektorých prípadoch sa poplatky zaplatili až počas výkonu kontroly

Zamerané na licencie obranného priemyslu

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Najvyšší kontrolný úrad ide takpovediac naplno. Zverejňuje výsledky intenzívnych kontrol a pripomína v nich pomerne veľké množstvo nedostatkov. V tomto roku kontrolóri Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ) SR preverili okrem iných inštitúcií aj systém udeľovania licencií vybraných komodít Ministerstva hospodárstva SR a procesy súvisiace s udeľovaním licencií na výrobky obranného priemyslu, ako aj povolení na vývoz a prepravu položiek takzvaného dvojitého použitia.

V rezorte hospodárstva sa agendou udeľovania licencií a povolení zaoberá Odbor výkonu obchodných opatrení, ktorý podlieha priamo ministrom. Odbor je súčasne národnou autoritou v oblasti vývozu a dovozu výrobkov dvojitého použitia (napríklad nebezpečných chemických látok alebo výrobkov, ktoré možno použiť na vykonanie trestu smrti či mučenie). Tento odbor tiež plní úlohy národnej autority v oblasti obchodovania s výrobkami obranného priemyslu. V rámci tejto svojej činnosti vydáva

povolenia na obchodovanie alebo sprostredkovateľskú činnosť s takýmito komoditami a licencie na konkrétnu formu zahraničnoobchodnej činnosti a tiež kontroluje dodržiavanie legislatívy v tejto oblasti z hľadiska národných a európskych pravidiel, princípov.

■ CHÝBA TRANSPARENTNOSTI

Kontrolná akcia sa zamerala na obdobie rokov 2013 – 2016. Pracovníci NKÚ preverili sedemdesiatdeväť povolení (na päť rokov) na obchodova-

nie s výrobkami obranného priemyslu, stošestnásť licencií (na jeden prípad, resp. jeden rok), dvadsaťšesť povolení na obchodovanie s položkami s dvojakým použitím a jedenásť žiadostí o vývoz výrobkov obranného priemyslu, ktoré boli zamietnuté. Kontrolóri zistili, že zamestnanci rezortu hospodárstva nedodržiali dôsledný postup pri kontrole úhrad poplatkov do štátneho rozpočtu za vydanie povolenia – licencie. V niektorých prípadoch sa poplatky zaplatili až počas výkonu kontroly NKÚ, pričom

povolenie už bolo vydané. Na základe zistení kontrolóri upozorňujú na veľmi formálnu a nedostatočnú vnútornú kontrolu pri vydávaní licencií a povolení.

■ LEPŠIA KONTROLA

Kontrolný úrad preto odporučil ministerstvu hospodárstva, aby zaviedlo transparentný systém cielenej a pravidelnej kontroly v procese vydávania povolení a licencií. Keď sa pozrieme podrobnejšie na preverované prípady, potom treba konštatovať, že kontrolóri

NKÚ identifikovali najčastejšie nedostatky formálneho charakteru, týkali sa však až štvrtiny spisov.

Druhým závažným nedostatkom je dodržiavanie pravidiel posudzovania žiadostí o vydanie rozhodnutí. V súlade s Licenčným poriadkom má fungovať viacstupňová kontrola spisov, podaných žiadostí o licenciu, pričom do fázy spracovania žiadosti musí byť zapojených viac ľudí, aby sa vylúčila možnosť netického, resp. korupčného konania.

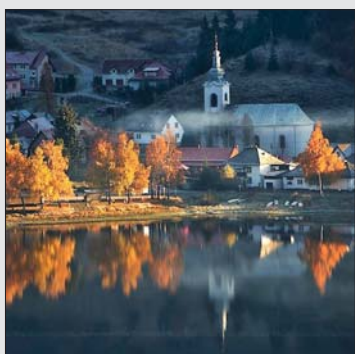

Masívne prezbíjanie slovenskej armády a obrovské sumy, ktoré sprevádzajú nákupy zbrojnej techniky, sú v centre pozornosti aj kontrolných orgánov.

VŠIMLI SME SI

Spojenie organizácie Košice Región Turizmus (KRP) so Železničnou spoločnosťou Slovensko vyústilo do nezvyčajne úspešného projektu *Ľadový expres*. Išlo o vypravovanie mimoriadneho turistického vlaku z Košíc priamo k Dobšinskej ľadovej jaskyni a späť.

Ľadový expres spríjemnil leto

Výstupovou stanicou Ľadového expresu sa stali aj malebné Dedinky.

Každú prázdninovú sobotu ráno, konkrétne od 7. júla do 1. septembra, teda celkom deväťkrát, nastupovali cestujúci v Košiciach a prístupujúci v Kysaku a Margecanoch, aby sa prepravili do výstupových staníc Mlynky, Dedinky, Stratená či konečnej Dobšinskej ľadovej jaskyne. Odtiaľ sa mohli vrátiť po vyše šesťhodinovom turistickom pobyte na juhu Slovenského raja. Železničiarov prekvapil obrovský dopyt po cestovných lístkoch. Rýchlo sa minulo všetkých dvestisíc na sedenie, ďalších šesťsto na státie predali priamo do vlaku. Bez zveličenia možno povedať, že priame spojenie ku krasovému unikátu prostredníctvom Ľadového expresu sa stalo hitom tohtoročnej prázdninovej sezóny vo východoslovenskej metropole i v jej širokom okolí. Podľa výkonnej riaditeľky KRP Lenky Vargovej Jurkovej chcú počas budúceho leta vypravovať Ľadový expres nielen počas sobôt, ale aj v nedeľu. V prípade tohtoročnej realizácie organizátori brali zreteľ tiež na vyváženosť v návštevnosti Slovenského raja, keďže dostupnosť jeho južnej časti v porovnaní so severom je dlhodobým problémom. Hlavným a vlečúúcim sa dôvodom zaostávania v návštevnosti je prístupnosť, čo sa usiluje zlepšiť i nová cesta zo severu na juh cez Kopanec.

Anna HROMJAKOVÁ
Foto: Emil SEMANCO

Dospelosť našich národov dosvedča fakt, že sa priateľsky a slobodne rozprávame

O udalostiach majú hovoriť pravé svedectvá

V Košiciach sa uskutočnila trojdňová konferencia Na ceste k slovenskej štátnosti. Otvoril ju bývalý prezident Slovenskej republiky Rudolf Schuster a slovenský veľvyslanec v Českej republike Peter Weiss. Zaujímavé, inšpiratívne a určite aj informatívne podujatie sa odohrálo v Historickej radnici v Košiciach. Stretli sa na ňom odborníci – archivári z celého Slovenska a viacerí významní akademickí pracovníci vrátane hostí z Českej republiky. Konferencia sa konala ako súčasť osláv dvadsiateho piateho výročia vzniku Slovenskej republiky, päťdesiateho výročia obrodného procesu a stého výročia vzniku Československej republiky.

„Cieľom konferencie je priblížiť výsledky najnovších výskumov na tému dejinných udalostí, teda rokov 1918, 1968 a 1993. Naše pozvanie prijalo viac ako tridsať archivárov, historikov a politológov zo Slovenska a z Českej republiky. Jej najväčším prínosom je okrem publikačného výstupu v podobe recenzovaného zborníka výmena poznatkov a odborná diskusia,“ povedal pre médiá riaditeľ Štátneho archívu v Košiciach Richard Pavlovič.

Počas svojho vystúpenia súčasný veľvyslanec Slovenskej republiky v Českej republike Peter Weiss poďakoval vtedajším slovenským a českým politikom za kvalitné zmanažovanie spojenia aj rozdelenia krajín. „Ako veľvyslanec sa stretávam so živým záujmom mojich kolegov z iných krajín, nielen z tých vzdialenejších, ale napríklad aj z Nemecka. Pýtajú sa, ako je možné, že sme sa rozdelili a máme sa radi. Aj na takých vedeckých konferenciách sa slobodne rozprávame o pocitoch počas rozdelenia. Je to znak dospelosti našich národov,“

povedal v Košiciach Peter Weiss. „Myslím si, že je správne, že sa

ČO INÍ NEPIŠU

Organizátori konferencie Na ceste k slovenskej štátnosti pripravili v košickej Kunsthalle na jej konanie pritažlivé prostredie s množstvom profesijne aranzovaných archivných dokumentov.

stretávame. Najmä ľudia, ktorí boli pri tom a ešte sú tu, tí by mali pre-

hovoriť,“ podčiarkol na podujatí bývalý prezident Rudolf Schuster a zároveň dôrazne varoval, že skresľovanie dejín je nebezpečné. „Dejiny sa vždy skresľovali a budú sa skresľovať, len aby bolo toho skresľovania čo najmenej. A o tom som aj ja hovoril, aby sme ako archivári, ktorí zakladajú súčasnosť a strážia aj minulosť, prijali objektívnu súčasnosť, a nie subjektívnu, ktorá sa vydáva za všeobecný názor. To je nebezpečné,“ varoval Rudolf Schuster.

Konferenciu s medzinárodnou účasťou organizačne pripravilo Ministerstvo vnútra SR – odbor archívov a registratúr, Štátny archív v Košiciach a mesto Košice – Archív mesta Košice. Jej súčasťou a zároveň pripomenutím sa stala zážitková výstava vyše šesťsto archivných dokumentov zachytávajúcich dianie, ktoré formovalo súčasnosť Slovenska. Jej slávnostné otvorenie sa uskutočnilo v Kunsthalle. Výstava potrvá do 19. novembra.

Štefan ZLATOŠ
Foto: internet

Kalkul s dobrým menom štátu

Eva ZELENAYOVÁ

Európsky parlament kritizuje stav ústavnosti v Maďarsku, pritom sám prekračuje svoje právomoci. Po správe zaujatej proti Maďarsku sa nijaký členský štát Európskej únie nemôže považovať za suverénny a zvrchovaný. Správu vypracovala odborná komisia zostavená holandskou europoslankyňou z frakcie Zelených Judithou Sargentiniou. V dôvodovej správe jej autori uviedli, že sa inšpirovala oznámením Európskej komisie s názvom Rešpektovanie a podpora hodnôt, na ktorých je založená Európska únia. No väčšina toho, čo Maďarsku vyčíta, je práve dodržiavanie tých hodnôt, na ktorých bola Únia založená. Ale v oznámení EK sa uvádza: „Rozsah pôsobnosti článku 7 sa netýka len oblasti, na ktoré sa vzťahuje právo Únie. To znamená, že Únia by mohla konať nielen v prípade porušenia spo-

ločných hodnôt v tejto obmedzenej oblasti, ale aj v prípade porušenia v oblasti, kde členské štáty konajú autonómne.“ Takže Európska komisia si privlastnila právo zasahovať do vnútorných záležitostí členských štátov!

Europoslankyňa Anna Záborská (KDH), ktorá hlasovala proti prijatiu správy, ju komentovala slovami: „Kritizuje tiež politiky, ktoré patria do výlučnej právomoci členských štátov, ako napríklad opatrenia na zvyšovanie pôrodnosti prostredníctvom podpory rodín založených na definícii manželstva ako zväzku medzi mužom a ženou.“ Za prijatie správy zo slovenských europoslancov hlasovali Ivan Štefanec (KDH), Eduard Kukan (SDKÚ) a Boris Zala (Smer-SD). Celkovo za ňu hlasovalo 448 poslancov, 197 bolo proti a 48 sa zdržalo. Na schválenie správy bola

potrebná dvojtretinová väčšina odovzdaných hlasov, predstavujúcich väčšinu všetkých poslancov Európskeho parlamentu.

Europoslanec Kukan svoje hlasovanie za prijatie správy odôvodnil presvedčením, že maďarská

KOMENTÁR

vláda vážne porušuje základné hodnoty EÚ. Kukan zrejme nepozná základné hodnoty, na ktorých EÚ vybudovali. V minulom čísle SNN sme ich pripomenuli citovaním odkazu jedného zo zakladateľov zjednotenej Európy Roberta Schumana. Ten jednoznačne povedal, že Európa je všeobecným uskutočňovaním demokracie v kresťanskom zmysle slova. Že demokracia bude kresťanská, alebo nebude. Že protikresťanská demokracia bude len karikatúrou,

ktorá sa zvrhne na tyraniiu alebo anarchiu.

Čo má spoločné gender ideológia s kresťanstvom? A práve obchádzanie jej zavádzania do legislatívy Maďarsku v Bruseli vyčítajú. Alebo skutočnosť, že maďarský parlament doteraz neratifikoval Istanbulsý dohovor? V správe sa doslova hovorí: „Nové učebnice stále obsahujú rodové stereotypy, ktoré znázorňujú ženy najmä ako matky a manželky...“ Alebo: „V predbežných záveroch a zisteniach prijatých 9. apríla 2018 volebná pozorovateľská misia s obmedzeným rozsahom Úradu OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva uviedla, že ženy sú v politickom živote naďalej nedostatočne zastúpené a neuplatňujú sa nijaké právne požiadavky na podporu rodovej rovnosti vo volebnom kontexte.“ Inými slovami, ak politický subjekt nebude mať vo volebnom programe legislatívnu podporu rodovej rovnosti, teda gender ideológie, môže byť proti takému štátu iniciovaný článok 7 Lisabonskej zmluvy.

Procedúra podľa článku 7 sa už v súčasnosti uplatňuje proti Poľsku. Podnet na jeho aktiváciu podala Európska komisia.

Na Slovensku bola už dvakrát misia EP, ktorá skúmala, ako je na tom Slovenská republika v dôvere ľudí k štátu, ktorou vraj otriasla vražda Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej. Iniciátormi v EP boli slovenskí europoslanci Ivan Štefanec (KDH) a Miroslav Mikolášik (KDH). Prezident SR Andrej Kiska počas návštevy europoslancov povedal, že síce „obrovské protesty a politická kríza utíchli, ale, žiaľ, čo ostalo, je zásadná, hlboká nedôvera ľudí v štát“. Pripomenul, že „udalosti okolo uneseného vietnamského občana a možné zneužitie štátnej moci na tento únos ešte viac zvyšujú nedôveru našich šudí v štát“. Konanie Kisku veľmi pripomína volebnú rétoriku opozície počas vlády Vladimíra Mečiara, ktorá iniciovala demarše v EP proti jeho vláde. Vtedy i teraz išlo a ide o zmenu vlády, na čo niektoré opozičné strany vrátane prezidenta dokážu zneužiť i dobré meno štátu.

Výsledkom uplatnenia článku 7 proti niektorej členskej krajine EÚ môžu byť sankcie v podobe odobratia hlasovacích práv. Mnohí politici sa obávajú, že ak by k tomu došlo, mohlo by to viesť k rozpadu samotnej Únie.

Iba taká obyčajná maličkosť

Ivan BROŽÍK

Komunálne voľby sa blížia. Samozrejme, na ich pozadí sú mediálne známejšie skôr prezidentské voľby, ktoré nám ponúkajú na výber až priveľa tých najkurioznejších kandidátov a kandidátok, a to je naozaj ten najmiernejší výraz, ktorý je vhodné použiť na niektorých či niektoré z nich. Pasať by iný výstižnejší, ale bol by bez zaváhania vulgárny. A tak nezostáva nič iné, ako si hlboko povzdychnúť, kam až sú osobné ambície bizarných jednotlivcov schopné zájsť pri dehonestovaní úradu hlavy štátu už len svojou kandidatúrou na miestenu v prezidentskom paláci.

Oveľa dôležitejšie však v bežnom každodennom živote občana sú komunálne voľby. Teda tie, v ktorých si budeme voliť starostov a primátorov. Starosta je krásne slovenské slovo. Absolútne jednoznačné. Je to človek, ktorý sa má starať. O obec, o jej obyvateľov. Nie o pozemky pod vily svojich

príbuzných, o rybníky pre kamarátov ani o asfaltky k svojim sídlam či kanalizáciu iba v ulici, v ktorej býva. Dobrý starosta by nemal zamestnať celú svoju rodinu na postoch, o ktorých rozhoduje, ale mal by sa starať, aby škola v obci prosperovala, aby rodičia mali kam umiestniť deti

POZNÁMKA

v predškolskom veku, aby bolo v obci čisto a aby poskytovala občanom čo najviac služieb. Preto sú voľby, a preto je na nás, aby sme si zvolili z kandidátov toho najschopnejšieho. Určite však nie všetkého schopného. Takých máme teraz na Slovensku viac ako dosť...

Nastal čas sledovania volebných príhovorov či sľubov. Je dobré pri chronicky kandidujúcich menách vrátiť sa k ich sľubom z minulých volieb a urobiť si inventúru toho, čo aj po ich zvolení zostalo len a len vábivým sľubom. Lebo

všetci dobre vieme, že sľúbiť sa dá absolútne všetko. Iba to, že budem po prípadnom zvolení poctivý, slušný, čestný, empatický zachovám si svoj charakter, to sa akosi nesľubuje. Už radšej preventívne nie. Veď funkcia, ktorá je spojená s určitými finančnými zdrojmi, dokáže pokaziť mnohých. A tých už skazených, tých iba ešte viac vyfarbí.

V tomto čase ponúkajú tlačené médiá veľa zaujímavého čítania, hoci aj pod inzertnou značkou. Kandidáti na starostov a primátorov nám sľubujú to najmodrejšie z modrého neba. Aj preto zaujal jeden, ktorý do svojho programu stručne napísal: „Nad všetkým bude stáť obyčajná snaha slúžiť ľuďom.“ Samozrejme, nemôžeme ani nechceme menovať, kto a kde sa takto vyjadril. Možno iba v širšom regionálnom chápaní spresníme, že ide o kandidáta, ktorý sa uchádza o priazeň voličov niekde na národnostne zmiešanom sloven-

sko-maďarskom území. V jeho volebnom programe zaujala aj takáto myšlienka: „V prípade, ak si získam Vašu dôveru, vo funkcii chcem vytvoriť poradný, asi 15-členný orgán, v ktorom členstvo ponúknem napríklad zástupcom slovenskej aj maďarskej školy v meste, zástupcom Matice slovenskej aj Csemadoku, zástupcom najväčších podnikov, zástupcom hasičov, športovcov, kultúrnej obce, zástupcom v meste pôsobiacich cirkví.“

Slušná veta zo slušného volebného programu slušného kandidáta na primátora mesta. Človeka, ktorý sa chce zaradiť o to, aby spoložitie prestalo byť nenaplnenou volebnou a už aj fúzatou frázou, ale aby sa stalo konečne reálnou súčasťou každodenného bežného života občanov mesta.

Voľby sú aj dobrá zárobková činnosť. Aj keď si kandidát či kandidátka žije neraz v okázalom luxuse, ktorým sa nezabúda chváliť pri každej novej príležitosti, prečo nekandidovať, nezložiť si transparentný účet, s ktorým sa dá celkom netransparentne naložiť akokoľvek a nenechať si posielat ďalšie zdroje na svoj luxus od občanov? Keď už je tá možnosť?

Hoci na pohľad ide o maličkosť, v komunálnych voľbách ide v nich nám občanom takmer o všetko. A voľby sú od slova vyberať a vybrať.

AKO BOLO, ČO BOLO

Na bratislavskom Hlavnom námestí vás zaujme socha vojaka opierajúceho sa o lavičku. Jedni ju považujú za napoleonského vojaka, iní za samotného cisára Napoleona. Keď si na lavičku sadol nízky bajúzatý človeček, socha ožila...

„Čo tu robíte?“ opýtal sa bajúzatý. – „Pozerám sa na toto mesto tak ako pred vyše dvesto rokmi.“ – „Á, vy budete ten Napoleon, ale pokiaľ viem, vtedy ste stáli na Somárskom vršku.“ – „Nemôžem za to, že ma postavili sem. A vy čo?“ – „Rád by som sa poradil. Chystám sa na návrat k moci.“ – „Ja som sa vrátil z Elby a potom prišlo Waterloo.“ – „Vzdychol Napoleon.“ – „Urobili ste chybu, že ste bojovali proti cudzincom. Ja som im predal pod cenu všetky štátne zlaté vajcia, a keď v tom budú chcieť úspešne pokračovať, musia mi pomáhať.“ – „Vláda chránená cudzincami nikdy nebude prijatá ľuďmi.“ – pohoršil sa cisár. – „Ti mi môžu byť ukradení, keď ma cudzí opäť dostanú do vládneho kresla. Taká je pravda.“ – „Ak v tom prípade chcete, aby

vám ľudia verili, musíte urobiť pravdu neuveriteľnou.“ – „To zariadia naše mienkotvorné médiá a plebsu postačí, keď mu zase sľúbim dvojnásobné platy.“ – „Na rečiach nezáleží. Každý je len to, čo naozaj uro-

Na porade s bronzovým Napoleonom

Peter VALO

bil.“ – „Hehehe, v rečiach je istota. Pod nimi sa stratí, čo som napáchal.“ – „Lož je nanič, lebo oklame len raz.“ – „Môj učiteľ z mladosti hovoril: Učiť sa, učiť sa, učiť sa. Ja som pokročil. Naša liberálnodemokratická revolúcia hlása: klamať, cigániť, odrbávať, lebo kto najkreatívnejšie podvára, zarába peniaze a vyhráva voľby.“ – „V revolúciách sú dva typy ľudí: jedni ich robia, druhí na nich zarábajú.“ zamyslel sa Napoleon. – „Revolúcie vášho typu sú prežitok.“ rozohnil sa

bajúzatý. „Po našej zbohatli vyvolení, čo ju robili, spolu s tými, proti ktorým ju viedli. Nijaká krv, nijaké výstrely, iba profesionálne zorganizovaná zmena s vaším heslom: sloboda, rovnosť, bratstvo.“ – „Okrádali ste vlastný

nepriateľa, ktorého obviním za svinstvá, čo som napáchal ja. Tak sa dnes tvoria dejiny.“ – „Dejiny sú len historka, na ktorej sa dohodneme.“ – „Len nijaká dohoda. Načo dejiny, ktoré by zjednotili národ. Moji historici

spochybnia to, čo je dokázateľné, a zhovädia to, čo si inde vážia, aby rozdelili ľud a paralyzovali tých, čo majú iný názor ako my.“ – „Nebál som sa tých, čo mali iný názor, ale tých, čo ho mali, boli však zbabelí ho vysloviť.“ – „Nezmysel. Zbabelci sú moji. Nebojazliví sú nebezpeční. Keby sa dostali k moci, môžu mi narobiť problémy, ale ak by aj, som si istý, že im to dlho nevydrží. Moji stranícki úradníci ich rozložia alebo prerobia na náš obraz.“ – „Tí hlupáci neslúžia

štátu, ale vám?! Je nemravné, keď sa niekto hrdie do práce, ktorej nerozumie!“ – „Hlupákov milujem. Vedia, že žijú z milosti, preto sú verní. Vernosť je dôležitejšia ako hlúposť.“ – „Hlúposť v politike nie je handicap. Hlupák má pred vzdelaným človekom výhodu: je sám so sebou vždy spokojný.“ – „Prvýkrát s vami súhlasím.“ vykrikol bajúzatý. „Môjho rodáka analfabeta zvolili za starostu. A naši poslanci? Aj to sú len straníci, čo majú zdvíhať paprče podľa určeného dirigenta.“ – „Straník je neslobodný človek.“ – „Preto nie som straník. Som politický podnikateľ. Zakladám stranu, aby som sa cez ňu dostal k moci. Ak prehrám voľby, preskočím do inej a zase budem pri koryte. No, velenstvo, ste staromódny. Veľmi ste mi neporadili. Počúvajte, koľko vy vlastne meriate?“ – „Meter šesťdesiatdeväť?“ – „Hehehe, ja som o centimeter väčší!!!“ – „Hádám len vyšší, ak si obujete topánky s vysokými opätkami. Apropo, ešte maličkosť, priateľu. Náhoda vám raz spočíta všetky vaše hlúposti,“ mávol rukou cisár a vrátil sa do podoby sochy, opretý o lavičku.

SEBAOBRAHA

Na Slovensku si pomaly zvykame na takmer akýkoľvek spôsob podvodu. Nie je to však iba špecifikum našej krajiny, deje sa to všade navôkol za hranicami. Ľudia s kriminálnym myslením pribúdajú ako huby po daždi, využívajú takmer každú dieru v paragrafoch a taktiež pavučinu problémov, v ktorej sa bezmocne motajú bežní občania.

Nažehlení podvodníci

Dôverčivý občan ľahko uverí a podľahne. Najmä ak sa mu milo prihovára slušne oblečený človek používajúci výrazy, ktoré patria do prostredia jeho fiktívneho pôsobenia. Slušné oblečenie, odborné vyjadrovanie a podvodník má úspech takmer zaručený. Takže, zapamätajte si, zlodeji a kriminálnici už dávno nechodia v teplákoch s nožíkom v ruke, ale v oblekoch a s taškou na prenosný počítač. Príkladov je hneď viacero, zastavme sa aspoň pri dvoch najnovších.

Polícia vyšetruje prípad, v ktorom sa neznámy muž vydával za doktora a 83-ročnú dôchodkyňu z Košíc pripravil o tisíce eur. Neznámy páchatel zatelefonoval na pevnú telefónnu linku dôchodkyne a oznámil jej, že jej syn spôsobil dopravnú nehodu. Pri nej mal utpieť zranenia on aj posádka ďalšieho auta, ktorej spôsobil i materiálnu škodu. Pod zámienuku odškodnenia posádky druhého vozidla požadoval od dôchodkyne zaslanie peňazí na účet podľa jeho inštrukcií. K nijakej dopravnej nehode však nedošlo, pričom páchatel takto zámerne oklamal, podviedol a vylákal od dôchodkyne takmer päťtisíc eur. Polícia aj preto opätovne vyzýva seniorov na zvýšenú ostražitosť, obozretnosť a opatrnosť najmä voči osobám, ktoré nepoznajú, keďže môže ísť o podvodníkov, ktorí si ich vopred vytýpovali, aby získali ich finančné úspory alebo cennosti.

Ďalší príklad z kategórie podvodníkov s bielymi goliermi pripomenula nedávno Slovenská advokátska komora. Za dva roky poslala už vyše sedemdesiat trestných oznámení pre podozrenie zo spáchania trestného činu neoprávneného podnikania v prípadoch osôb neoprávnene poskytujúcich právne služby. Tieto osoby zastupovali ľudí v konaniach pred súdmi a políciou alebo v správnych konaniach pred orgánmi štátnej správy. Prípadne poskytovali právne rady prostredníctvom audiotextových čísel so zvýšenou sadzbou či ponúkali vypracovanie zmlúv rôzneho druhu prostredníctvom internetu.

Každý, kto vie o takýchto podvodoch, by sa mal obrátiť na orgány činné v trestnom konaní. Záujemcovia si môžu overiť, či je osoba, ktorá ponúka právne rady, advokátom, na internetovej adrese www.sak.sk. Slovenská advokátska komora totiž zverejňuje zoznam všetkých advokátov.

Ján ČERNÝ
Karikatúra: Andrej MIŠANEK

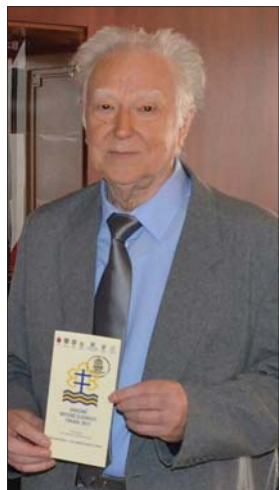

Väčšina ľudí si ukladá zúbkované obrázky do albumov pre vlastné potešenie

Filatelisti predlžujú známke život

Zhovárал sa Ivan KRAJČOVIČ – Foto: autor

Ak sa spomenie na Slovensku filatelista, automaticky si k nej znalci doplnia aj meno Ján MIČKA. Spolu s dnes už 97-ročným Júliusom Molnárom z Trnavy sú zakladateľmi zberateľského odboru analogických pohľadníc, ktoré majú v sebe prepojený súlad obrazu, poštovej pečiatky a známky. Drvivá väčšina filatelistov zbiera známky len pre vlastné potešenie. No známky sú vo svete aj dobrým biznisom. Pravdaže, nie všetky, pre väčšinu filatelistov je zbieranie známk len koníčkom. Najväčšou československou známkou je zelená rakúsko-uhorská známka s obrátenou prelačou „Pošta Československá 1919“. Pôvodná cena bola štyri koruny, dnes sa jej hodnota pohybuje okolo dvestotisíc eur.

Ján MIČKA patrí vo filatelii k uznávaným pojmom

S bývalým generálnym riaditeľom Slovenskej pošty Tomášom DRUCKEROM

• Ako to bolo s vami a so známkami?

Spomeniem príhodu s detstva, ktorá o mnohom rozhodla. Otec bol živnostník a chodil po jarmokoch predávať bižutériu, sám ju dokonca aj vyrábal. To sa skončilo v roku 1953, keď som chodil do štvrtej triedy. Vtedy živnostníkom zakázali predávať a habali im veci. Inak to nebolo ani u nás a pri razii žandári objavili medzi otcovými vecami aj niekoľko aršíkov známk s prezidentom Tisom, Hlinkom a pamätné listy s pečiatkami z Pribinových osláv v Nitre. Otec určite známky nezbieral, skôr ich chcel príležitostne predávať. Začali sa mame vyhrážať, či chce ísť za to do väzenia. No a žandár rozhodol – dobre, nepôjdete, ale treba ich spáliť. A tak zakúril v starých kachliach a za pár sekúnd bolo po známkach. Pravdaže, mama ešte musela podpísať záznam o domovej prehliadke, kde stálo, že nič nám nezhabali ani neodcudzili...

• Asi každý z nás zbieral ako chlapec známky, obaly od žuvačiek, zápalkové etikety a všetko možné. Nie každý však s týmto koníčkom vydrží až do dospelosti...

Ani so mnou to nebolo inak. V detskom veku som známky zbieral ako tisíce iných rovesníkov. Ja som sa k tomu dostal ako druhák, chodil som do školy Pod vežou a kamarátil som sa s filatelistami, ktorí sa vtedy stretávali v Trnave v Orolskej záhrade. Potom ma to však tiež opustilo, len sem-tam som známky, ak sa mi dostali do rúk, dával na vysušenie a lisovanie do kníh. Vrátil som sa k filatelii až v zrelom veku. Potom som musel prelistovať v domácej knižnici veľa mojich kníh...

• Čo bolo tým povestným impulzom?

Vyštuďoval som matematiku a fyziku, tak som začal v škole postupne zbierať známky s vedcami, s učencami, s námetom matematiky, fyziky, kozmonautiky a podobne.

V krajskom výbore zväzu filatelistov bol z Trenčína pán Jozef Korený a ten, keď zistil, že som učiteľ, tak ma navrhol do komisie mládeže a za vedúceho krúžku mladých filatelistov. Tak som postupne začal aj funkcionárčiť, organizovať filatelistické olympiády a držím ma to doteraz. Píšem i odborné články a príručky o didaktike a pedagogike pre vedúcich filatelistických krúžkov.

• Ste známy aj ako zberateľ tirnavík, teda filatelie spojenej s mestom Trnava. Nielenže ich zbierate, ale aj sám vytvárate.

To sa tiež začalo nenápadne. Filatelistický klub Tirnavia, ktorý som zakladal spolu s Milanom Šnircom a Jánom Grófom, vznikol v čase desiateho výročia smrti zakladateľa katolíckej moderny básnika Rudolfa Dilonga. Vtedy sme pripravili a dali podnet na zhotovenie príležitostnej poštovej pečiatky. Keď sa stala Trnava krajským mestom, príležitostná poštová pečiatka s mestskou vežou a so súsoším Svätej Tro-

jice zvíťazila v ankete o najkrajšiu pečiatku. Požiadal som tiež ministra dopravy, pôšt a telekomunikácií, aby sa zasadil o vydanie známky k sto päťdesiatemu výročiu konskej železnice Bratislava – Trnava. A naozaj sa to podarilo rovnako ako známky s portrétom Jána Sambucusa, Antona Bernoláka, Jána Hollého alebo Koniarkovho diela Svätý Ján Krstiteľ. Teraz práve vyvíjame iniciatívu, aby vyšla známka blahorečeného Titusa Zemana, ktorý bol profesorom na Gymnáziu Jána Hollého v Trnave.

• Ako sú vo svete hodnotené súčasné slovenské známky?

Veľmi vysoko. Najmä preto, že sú zhotovované klasicky, technikou oceľotlače z rytiny. Vynikajúcim rytcom je trebárs František Horniak, ktorý za ryteckú transkripciu olejomalby Ladislava Medňanského Potok za humnami získal prvé miesto v celosvetovej súťaži Grand Prix de l'Exposition WIPA a samotná známka sa stala v roku 2005 najkrajšou známkou sveta. Radi by sme mu v Divadle Jána Palárika v Trnave v novej sezóne 2018/2019 pripravili výstavu jeho najkrajších rytín.

• Máte v zbierke nejakú raritu?

Zberateľstvo skrýva v sebe aj kus histórie. Mám jednu zaujímavú pohľadnicu. Legionár Emil poslal pohľadnicu z Trnavy rodičom do Rosice u Brna a oznamuje im, že zajtra ide do boja. Zrejme šlo o presvedčeného vlastenca, lebo píše, že: „Kdybych se nevrátil, tož vy z toho nic nedělejte. Včera sme jedného kamaráda pochovávali. Všetchno pro vlast.“ Zaujímavý je dátum odoslania – 31. december 1918. Dôkaz toho, že ešte po oficiálnom skončení prvej svetovej vojny sa v okolí Trnavy aj začiatkom roka 1919 bojovalo. Vtedy ešte bolo mesto Trnava – jeho inštitúcie, úrady, obsadené maďarskými úradníkmi, ktorí ich nechceli po vzniku Česko-Slovenska uvoľniť, a tak do Trnavy prišli od Hodonína českí legionári na žiadosť starostu Slezáka, aby pomohli túto situáciu vyriešiť.

• V čom vidíte najväčší prínos filatelie?

Často deťom hovorím, že filatelia predlžuje známke život. Neskončí po tom, ako dostaneme list či pohľadnicu, v koši, ale môžeme sa z nej tešiť ešte ďalšie roky v zberateľskom albume.

MEDZI NAMI

Medzi koalíčnou vládou vedenu Smerom-SD a prezidentom je v otázke voľby sudcov Ústavného súdu SR znova napätie. Predošlý spor, v ktorom Andrej Kiska zanovalo tvrdil, že nemusí vymenovať ústavných sudcov tak, ako stanovuje príslušný zákon, musela napokon po troch rokoch protiústavného konania hlavy štátu rozhodnúť Benátska komisia. Prirodzene, v jeho neprospech, pretože zákony a ústavu musí dodržiavať bez výnimky každý občan...

Dnes je jablkom sváru vládny návrh ústavného zákona o nových pravidlách voľby ústavných sudcov, ktorý predkladá minister spravodlivosti Gábor Gál. Voliť by sa malo deväť z celkovo trinástich sudcov ústavného súdu na dvanásť rokov. Podľa tohto návrhu kandidáti musia mať namiesto doterajších štyridsať rokov najmenej štyridsaťpäť a majú sa voliť v parlamente nadpolovičnou väčšinou. Kiska si predvolal, ako sa o u neho stalo zvykom, zodpovedného ministra, aby mu dal najavo svoje odmietavé stanovisko: „Nie je dôvod vecný a ani politický, aby sme sa uspokojili s podpriemerným riešením, ktoré skutočnú zmenu k lepšiemu neprinesie.“ Inžinier v úlohe prezidenta takto poučil právnik v úlohe ministra spravod-

livosti. Potom si rad za radom predvolával predstaviteľov koalíčných aj opozičných politických strán, aby sa oboznámil s ich názormi na predkladaný návrh ústavných zmien. Výsledok stretnutí sa dal predpokladať – nedohodli sa na ničom.

„Po mojich rozhovoroch s pred-

Stále spory s prezidentom

Ludovít ŠTEVKO

skúsených osobností v ústavnom práve v generácii, ktorú si prezident obchádza a ofukuje, lebo nemenoval nikoho, a tak možno iba špekulovať, že by na poste ústavného sudcu uvítal nejakého mladého právnik z hnutia Za slušné Slovensko. Napríklad organizátora proti-

vládných protestov, doktoranda na Právnickej fakulte v Trnave Juraja Šeligu?

Politické strany z tábora opozície (SaS, OĽANO a Sme rodina) navrhujú, aby sa skrátil cyklus striedania ústavných sudcov vo funkcii a tiež aby sa voľba kandidátov na sudcov ústavného súdu konala ústavnou väčšinou. Smer-SD súhlasí s tým, aby o voľbe rozhodoval parlament ústavnou väčšinou, ale aby volil priamo ústavných sudcov, a nie kandidátov, z ktorých by si za sudcov vyberal v pomere 2:1 prezident republiky tak ako doteraz. Čiže ústavní sudcovia by boli zvolení bez prezidenta, iba zástupcami ľudu v zákonodarnom zbore pozostávajúcom z koalície i opozície.

Nebolo treba hádať, ako sa vyjadrí k takémuto návrhu samotný prezident. Kiska považuje zatiaľ len vyslovený návrh o tom, že by výber sudcov ústavného súdu ovládol iba parlament, za nebezpečnú úvahu. A pýta sa: „Aký je skutočný úmysel za týmto nápadom?“

Odpoveď na Kiskovu rečnícku otázku je jednoduchá: Za týmto nápadom je úmysel, aby prezident a jeho nikým nevolení poradcovia neovládli Ústavný súd Slovenskej republiky, ako sa to neúspešne pokúšali v nedávnej minulosti celé tri roky. Národná rada ako kolektívny orgán má právo navrhovať a prijímať ústavné zákony a chrániť ich pred zneužitím akejkoľvek politickej strany a kýmkoľvek, hoci aj samotným prezidentom. Preto je v zákonoch zakotvený inštitút trojpäťnovej ústavnej väčšiny v parlamente ako demokratickom princípe uznávanom nielen v Benátskej komisii, ale v celom civilizovanom svete.

Možno súhlasiť s vyhlásením Andreja Kisku, že „dôstojný, dobrý výber sudcov a sudkyň môže prispieť k obnoveniu dôvery v štát a v spravodlivosť“, za podmienok, že on sám nebude podkopávať túto dôveru a nebude škodiť štátu, na čle ktorého stojí, ako sme boli svedkami pri poslednej návšteve europarlamentnej delegácie na Slovensku.

Colný arzenál už naplno páli z amerických ekonomických pevností

Trump buduje zákopy pre infraštruktúru

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Donald Trump vyhral prezidentské voľby preto, lebo sľúbil svojim voličom to, čo nemôžu terajší slovenskí prezidentskí kandidáti. Z budúcej pozície najsilnejšieho svetového politika a vrchného veliteľa NATO totiž sľúbil obnoviť zanedbanú domácu infraštruktúru, zrušiť zdravotnú reformu predchádzajúceho prezidenta, vybudovať na hranici s Mexikom múr, pritlačiť na spojencov v NATO a zvýšiť vojenské príspevky na úroveň dvoch percent a prehodnotiť členstvo USA vo svetových politických a obchodných transatlantických organizáciách tak, aby viac vyhovovali záujmom amerických občanov.

V konečnom dôsledku jeho záujmom však bolo zvýšiť domácu zamestnanosť v upadajúcom automobilovom a tiež v oceliarskom priemysle, posilniť postavenie amerických farmárov, znížiť firemné dane, prinútiť amerických investorov podnikáť doma a zdaňovať ich zisky doma, znížiť obrovskú zadlženosť americkej ekonomiky, čo by v konečnom dôsledku posilnilo pozíciu amerického dolára ako svetovej rezervnej meny. Všetky zo sľubov zatiaľ nesplnil, ale mnohé vehementne presadzuje, a nie sú mu cudzie nijaké prostriedky, aby dosiahol svoje – Amerika first!

Hospodárska politika amerického prezidenta je založená na presadzovaní protekcionizmu a obmedzovaní liberálneho obchodu prostredníctvom uplatňovania vyšších dovozných colných sadzieb voči konkurenčným ekonomikám, ale aj voči niektorým ďalším krajinám, s ktorými doteraz americká ekonomika mala nadštandardné hospodárske vzťahy, akými sú Kanada, Mexiko i Turecko. Cieľom je oslabiť ich podiel v globálnej ekonomike, keďže podľa jeho vyjadrenia dochádza v nich k manipulácii s výmennými kurzami a navyše za podpory domácich vlád predávajú na americkom kontinente svoje

produkty lacno s následným dosahom na obrovský deficit americkej obchodnej bilancie.

Trump sa lete v Helsinkách stretol s ruským prezidentom Vladimirom Putinom, aby našli cestu na zmiernenie terajších napätých obchodných vzťahov, ale nič prevratné sa neudialo. Práve naopak, odsúdil pre Rusko ďalšie sankcie. Tentoraz vraj pre otrávenie bývalého ruského agenta Sergeja Skripaľa a jeho dcéry a tiež po kritike amerického Kongresu, že voči ruskému náprotivku nepostupoval dosta-

točne razantne. Sankcie sa okrem tovarov a služieb majú dotknúť aj ruských bankových a devízových operácií s následných dosahom na pokles výmenného kurzu rubľa voči doláru, a teda aj poklesu ruskej ekonomiky. Politické sankcie sa okrem Ruska uplatnili aj proti Turecku, ktoré je dôležitý americký spojenec v NATO, a tiež proti mnohým ďalším exportérom ocele a hliníka. Terajšia situácia v Turecku má vplyv na výrazný pokles tureckej líry voči doláru, čo ovplyvňuje nielen turecký, ale aj eurozónový ban-

kový sektor. Inflácia už prekročila hranicu pätnástich percent, a tak je samozrejماً reakcia tureckej centrálnej banky, ktorá to kompenzuje úrokmi. Americký prezident sa najnovšie vyhráza aj tým, že USA vystúpia zo Svetovej obchodnej organizácie (WTO), ktorej členskú základňu tvorí stošesťdesiatštyri štátov. Hlavná úloha tejto organizácie, ktorej členom je aj Slovensko, je skôr vytvárať výhodnejšie medzinárodné obchodné pravidlá na prospech chudobnejším krajinám a dohliadať na ich dodržiavanie.

SVET FINANCIÍ

Treba priznať, že pri vývoze amerického tovaru do chudobnejších štátov sa uplatňuje vyššie clo ako opačne, čo sa americkému prezidentovi nepáči. Všetci si uvedomujú, že americký trh je pre zahraničných exportérov veľmi dôležitý, a preto sa predpokladá, že v rámci spomínanej svetovej obchodnej organizácie dôjde k určitým zmenám.

Všeobecne možno povedať, že USA potrebujú WTO menej, ako WTO potrebuje Spojené štáty, ktoré sú naďalej najsilnejšou ekonomikou sveta. V konečnom dôsledku by odchod USA ohrozil doterajší fungujúci medzinárodný systém, ktorý napokon aj sám po druhej svetovej vojne budoval. Ak by sa k rovnakému postupu uchýlili aj ďalšie štáty, pravdepodobne by medzinárodný obchod fungoval viac na princípe dvojstranných bilaterálnych vzťahov, čo napokon presadzuje aj americký prezident.

■ COLNÁ VOJNA

Po stretnutí so šéfom Európskej komisie Jeanom-Claudom Junckerom sa zdalo, že ohlasované zvyšovanie cla na dovoz európskych áut na americký kon-

tinent sa napokon neuskutoční. Opak je však pravda. V tejto súvislosti však treba povedať, že doteraz sa v USA platilo na dovoz európskych áut clo vo výške 2,5 percenta, zatiaľ čo pri dovoze amerických áut do Európy bolo clo desať percent. V prípade, že americký prezident zavedie 25-percentné clo na každé dovezené auto z Európskej únie, bude to pre exportérov viac ako rozpočtový škrt. Z celkového objemu dvadsaťtri milión áut vyrobených v EÚ predstavuje export do USA 1,2 milióna áut ročne, pričom americký export predstavuje len dvestopäťdesiatštyri áut. Obmedzenie exportu bude však pre európsku ekonomiku znamenať stratu niekoľkých sto miliónov eur, pritom sa nevylučuje ani znížovanie stavu zamestnancov v automobilovom sektore. Pokiaľ by šlo o konkrétne krajiny v EÚ, najviac by doplatili Nemecko, Španielsko, Česko, potom Taliansko aj Slovensko. Ako bude EÚ reagovať na spomínané clá, zatiaľ sa len špekuluje, podľa všetkého by sa recipročné clá dotkli asi najviac výrobcov amerického farmaceutického a leteckého priemyslu. Pokiaľ ide o možný dosah na slovenskú ekonomiku, treba povedať, že náš export do USA predstavuje len tri percentá, z toho export automobilov je viac ako 70-percentný, a teda v prepočte na HDP do USA vyvážame z EÚ najviac áut.

Vo finančnom vyjadrení by vyššie clo znamenalo pre nás škodu okolo stodvadsať miliónov eur, a tak sa vo Volkswagene a Jaguari Land Roveri, na ktorých produkciu by zvýšené americké clá dopadli najtvrdšie, podľa všetkého budú musieť poobzerať aj po odbytísiach inde vo svete.

V Bruseli oprášili starý mocenský vzorec: Kto nejde s nami, ide proti nám!

Europarlament ovládla čierno-biela optika

Dušan D. KERNÝ – archív SNN

Európsky parlament drvivou väčšinou 448 hlasov za, 197 proti a 48 zdržaní spustil po prvý raz v dejinách Európskej únie proces posudzovania členského štátu v otázke dodržiavania európskych hodnôt podľa článku 7. To sa môže skončiť, ale zaručene sa neskončí odobratím hlasovacích práv Maďarsku.

S odobratím maďarských hlasovacích práv by museli súhlasiť všetky členské štáty. Ak sa spolehne na vyhlásenia povedzme predstaviteľov Poľska, istotne sa to nestane. Čoho sme teda svedkami? Veflavravný je postoj slovenských europoslancov. Päť z nich hlasovalo proti, piati sa zdržali a za boli traja. Podpredseda eurokomisie Ševčovič práve oznámil svoju kandidatúru na funkciu predsedu komisie po odchádzajúcom Junckerovi. Má podporu maďarskej opozičnej sociálnej demokracie, ktorá obviňuje Viktora Orbána z diktátorstva. Možno predpokladať, že ak by bol poslanec, hlasoval by tiež za.

■ VÝREČNÉ SPEKTRUM

Toto spektrum svedčí výrečne o tom, ako hlboko zasahuje všetko okolo Maďarska aj do slovenskej politiky, ale aj do pomerov na Slovensku. Ťaženie proti Maďarsku, či skôr proti vláde Viktora Orbána, by nás malo vyburcovať. Maďarsko rozhodne nie je také čierno-biele, ako ho vidí europarlament, a osobitne jeho holandská spravodajkyňa Judith Sargentiniová s jej vágnou obsiahlou správou o porušovaní európskych hodnôt u nášho južného suseda. To si nevyhnutne vyžaduje rozumieť tomu, čo sa už roky deje v Maďarsku, a zároveň aj tomu, ako sa formuje politika

a postoje europarlamentu. Je to výostne dôležité, pretože sme rok pred voľbami do europarlamentu a pri už, žiaľ, tradičnej ospalosti slovenského voliča v eurovoľbách – vytrvalo smutnej slovenskej najnižšej účasti v nich, ako keby sme si neuvedomovali, že to, čo sa podniká proti maďarskej vláde, sa môže udiat aj nám. Veď s kým vlastne chce europarlament, ktorý odporučil vrcholným orgánom EÚ zaoberať sa kriticky maďarskou vládou, vlastne rokovať?

■ NEBUDUJÚ ZÁKOPY

Terajšia maďarská vláda získala legitimitu v aprílových parlamentných voľbách a je ochotná rokovať. Deklaruje to veľmi jednoznačne vo svojich oficiálnych stanoviskách, aj keď, samozrejme, prejav samotného predsedu vlády Viktora Orbána priamo pred hlasovaním v europarlamente bol kategorický a jednoznačný. So samozrejým sebavedomím dlhoročného predsedu vlády hovoril o tom, že sa nedá vydierať. Napokon už cúvol, pokiaľ ide o spor ponechať v Budapešti Sorosovu univerzitu. Orbán však nemal nijaký dôvod, aj keď bol výsledok hlasovania dopredu jasný, sťahovať chvost. Dnes vyzerá Európska únia inak ako pred minulými eurovoľbami. Práve pre dlhoročnú neschopnosť vyrov-

nať sa s otázkou migrácie menila sa európska politická mapa a aj pomery v jednotlivých štátoch, osobitne v Nemecku. Orbán dnes môže rátať s porozumením či s podporou tak Rakúska, ako aj predstaviteľov Bavorska a ich predstaviteľov v nemeckej koalícnej vláde. Samotné Nemecko dnes zápasí s eurokritickými stranami a s prejavmi ich podpory; veď už majú zastúpenie nielen v nemeckom federálnom parlamente, ale aj v krajinských parlamentoch a majú jasný cieľ – posilniť svoje postavenie aj vo voľbách do európskeho parlamentu.

■ KLOPANIE EUROVOLIEB

Spor s terajšou maďarskou vládou, personifikovaný do zápasu proti „diktátorovi“ Orbánovi, je aj súčasťou veľkej politicko-mediálnej hry. Tá má určiť celoeurópsku politickú a mediálnu líniu kampane pred eurovoľbami. Podľa hesla – kto nejde s nami, ide proti nám, teda kto je za a kto proti v zápase o dodržiavanie európskych hodnôt. Proces prerokovávanie „situácie v Maďarsku“ tak má prekryť až tragickú neschopnosť Unie a jej orgánov. Veď zlyhanie predstaviteľov ešte predchádzajúcej Barrosovej eurokomisie a hanebné zlyhanie troch ministrov zahraničných vecí veľkých štátov EÚ stálo

pri začiatkoch chaosu v Ukrajine. Táto komisia sa nevie vyrovnáť ani s migráciou a ani s procesom, ktorý odštartoval vlastne jeden britský europoslanec. Kolaps Farage viedol k referendu o vystúpení Británie z EÚ. Referendum malo postaviť Britov pred voľbu buď – alebo. Lenže sa obrátilo proti svojim strojcom. Briti hlasovali za vystúpenie, aj keď referendum ich malo pritlačiť k múru a spôsobiť porážku odporcov EÚ. Falošnosť a nepripravenosť Unie sa veľmi jednoznačne prejavila v otázke postoja Škótska. Komisia siahla k vyhrážaniu, že Škótsko nebude môcť byť automaticky členom EÚ a súčasťou zóny jednotnej meny euro. Dnes je však Škótsko najpevnejším stúpencom členstva v EÚ.

Oficiálne stanovisko maďarskej vlády obsahuje jasné vyhlásenie o pripravenosti rokovať o všetkom. Stanovisko vecne poukazuje na fakt, že správa holandskej poslankyne Judithy Sargentiniovej nie je založená na vlastnom prieskume a vlastnom zisťovaní

faktov, ale sa opiera o súhrnné stanoviská iných organizácií od roku 2010. To je nezanedbateľná výhrada proti práci spravodajkyne. Preto niektorí slovenskí europoslanci priamo hovoria, že obvinenia proti nedodržiavaniu tzv. európskych hodnôt v Maďarsku sú veľmi povrchné. Podstatná výhrada je proti tomu, aby „mäkké právne normy“ europarlamentu nahradzovalo zákonodarstvo Európskeho súdu, ktorý jediný má podľa stanoviska maďarskej vlády legitímne oprávnenie posúdiť, či náš južný sused porušuje európske normy, alebo nie.

■ VEĽKÁ HRA

Rozsiahle stanovisko maďarskej vlády je vecné, na rozdiel od prejavu Viktora Orbána neomotívne s úsilím čo najväčšími dodržať úvodné vyhlásenie o ochote rokovať. Odráža sa v ňom stará a kontinuálne uplatňovaná skúsenosť maďarskej diplomacie. Tá dokázala pred desaťročiami ako prvá previesť Maďarsko do Európy a získať preň dominantné postavenie v strednej Európe a autoritu v západnej Európe aj v USA. Slovenská diplomacia bola vtedy vystavená nátlaku a euronaliehaniu, aby sme uznali „historickú úlohu Maďarov“.

V podstate, ak by sa vtedajšia Vyšehradská trojka – Maďarsko, Poľsko a Havlova ČSFR – nebola zmenila na Vyšehradskú štvorku, Slovensko by zostalo so svojimi legitímnymi národnými záujmami v podradnom postavení, čo sa najväčšími prejavilo na zápase o Gabčíkovo. A dodnes mnohé problémy slovenskej legitimacy zostali nielen nevyriešené, ale sa aj zväčšili. Platí to aj v tejto veľkej hre, kde ide aj o novú formu zvýšenia maďarského vplyvu v strednej Európe.

Minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR JUDr. Ján RICHTER

O aktuálnej situácii v nezamestnanosti

Zhovárala sa Eva SISKOVÁ – Foto: propagácia MPSVaR a Štefan KAČENA

Miera evidovanej nezamestnanosti na Slovensku medziročne klesla až o 1,23 percentuálneho bodu. Napriek mier-
nemu letnému nárastu je aktuálna miera nezamestnanosti 5,47 percenta. V priebehu troch rokov by sa malo Minis-
terstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vyrovnáť s dvadsaťtisíc rekvalifikantmi pre potreby automobilového
priemyslu a dodávateľov. Vyplýva to zo záväzku, ktorý rezortu určila vláda...

• Počet uchádzačov o zamestnanie klesol prakticky vo všetkých znevýhodnených kategóriách. Ako hodnotíte situáciu na trhu práce?

Miera nezamestnanosti je na historických minimách a na úradoch práce máme najnižšie počty uchádzačov o zamestnanie v ére samostatnosti Slovenskej republiky. Konkrétne evidujeme 181 322 ľudí bez práce, čo je o vyše polovicu menej oproti roku 2012, keď som nastupoval na post ministra. Mierny medzimesačný nárast v júli 2018 spôsobil okrem prílevu čerstvých absolventov vysokých škôl do evidencie, čiastočne aj absolventov stredných škôl, i štvrtročne meniaci sa počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva. V júli sme zaznamenali pokles ekonomicky aktívneho obyvateľstva o 10 898 osôb, čo sa rovnako odráža na percente podielu celkovej a evidovanej miery nezamestnanosti. V prípade absolventov ma teší, že mnohí z nich deklarovali, že majú od septembra prísľub zamestnania. Stáva sa pravidlom posledných rokov, že väčší zamestnávateľia počas obdobia letných prázdnin prijímajú svojich zamestnancov v nižších počtoch ako počas ostatných mesiacov roka. Uvedené obdobie využívajú na celozávodné dovolenky, povinné údržby prevádzok, strojov a zariadení.

• Aká je v súčasnosti situácia s voľnými pracovnými miestami?

Na úradoch práce máme nahlásených 82 496 voľných pracovných miest, toto číslo však nemusí byť konečné, keďže zamestnávateľia nemajú povinnosť ich nahlásovať. Pozitívne je, že približne štyridsaťštyri percent nezamestnaných je v evidencii do šiestich mesiacov. Sú to ľudia, ktorí v relatívne

Vláda podniká konkrétne kroky na pozdvihnutie života v osadách, popri starých chalupech vznikajú celé nové obytne súbory s vyhovujúcimi podmienkami na život, ale dlhodobo nezamestnaných v nich neubúda...

krátkom čase po strate zamestnania sú pripravení opätovne sa zamestnať, pretože majú vzdelanie aj pracovné návyky a možno len čakajú na lepšiu ponuku. Na druhej strane je kategória tých, ktorí nepracovali viac ako rok. Treba s nimi intenzívnejšie pracovať.

• Zamestnávateľia stále viac hovoria o nedostatku pracovnej sily. Ako na to reagujete?

Aj napriek tomu, že od januára 2013 sa počet dlhodobo nezamestnaných znížil o vyše stoštyridsaťtisíc, stále ich evidujeme vyše sedemdesiatdvet tisíc. Dá sa znížiť aj počet ľudí, ktorí sú bez práce vyše štyroch rokov, tam sme zaznamenali za štyri roky pokles o päťdesiatjeden percent. Tým, ktorí

majú ukončené len základné vzdelanie alebo nemajú ani to, chceme pomôcť intenzívnejšou podporou sociálnej ekonomiky, preto sme pripravili nový zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Práve títo nezamestnaní môžu nájsť uplatnenie v sociálnych podnikoch, kde budú rok alebo dva získavať pracovné návyky a následne hľadať trvalé zamestnanie. Okrem toho evidovaným pomáhame dostať sa na trh práce zvýšením zamestnanosti prostredníctvom vzdelávania. To je cesta, ako ich pripraviť na voľné pracovné miesta, ak nemajú vhodnú kvalifikáciu, prípadne im chýbajú isté zručnosti či vedomosti.

• Zaznamenali sme, že do roku 2022 má Ústredie práce vyčlene-

ných na vzdelávanie nezamestnaných takmer osemdesiattri miliónov eur. Ako ich chcete využiť?

Uvedomujeme si, že na niektoré pracovné miesta zamestnávateľia naozaj nevidia nájsť vhodných ľudí z radov našich nezamestnaných. Preto sme od prvého mája pristúpili k zjednodušeniu podmienok pre zamestnávateľia štátnych príslušníkov tretích krajín v nedostatkových profesiách a iba v okresoch s priemernou mierou evidovanej nezamestnanosti nižšou ako päť percent. Na takéto pozície už zamestnávateľ nemá povinnosť nahlásiť na úrade práce voľné pracovné miesto a automaticky dostane súhlasné stanovisko na cieľ udelenia prechodného pobytu na zamestnanie. Tieto zmeny však majú riešiť nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily len prechodne, keďže zamestnávateľia nevidia na voľné pracovné miesta aktuálne nájsť vhodných zamestnancov z radov našich nezamestnaných. Našou snahou naďalej zostáva dostať na pracovný trh čo najviac domácich zamestnancov vrátane motivácie tých, ktorí z rôznych dôvodov nechcú pracovať. Ak by sme boli predtým rezignovali na prácu s našimi nezamestnanými, najmä tými dlhodobými, nikdy by sme sa nedostali k dnešnej miere nezamestnanosti ani zamestnanosti. Áno, je to zložitejšia a nákladnejšia cesta, ale inak by firmy zrejme mnohým šancu nedali.

• Čo si sľubujete od Akčného plánu na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trhu práce (APDN)?

Ako som už spomenul, v posledných rokoch sa nám darí úspešne znížiť počty ľudí, ktorí sú bez práce vyše roka. A to nielen vďaka rôznym projektom na podporu vytvárania nových pracovných miest, ale aj zvýšením motivácie pracovať. Napríklad opatrenie z roka 2015, súbeh mzdy, hmotnej núdze a osobitného príspevku motivovalo nájsť si prácu aj za nižšiu mzdu už viac ako 44 600 dlhodobo nezamestnaných. Motivácia spočíva v tom, že ľuďom v hmotnej núdzi, ktorí nepracovali vyše roka a nájdu si zamestnanie, poskytuje štát osobitný príspevok 126,14 eura počas

prvých šiestich mesiacov a 63,07 eura mesačne ďalších šesť mesiacov. Podmienkou je, aby mali mzdu do výšky maximálne dvojnásobku minimálnej mzdy. Razantnejšie zvyšovanie minimálnej mzdy, a tým aj zvyšovanie rozdielu medzi sociálnymi dávkami a odmenou za prácu presvedčilo mnohých, že pracovať sa oplatí. K tomu všetkému pribudol Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v SR, ktorý vysoko vyzdvihla aj Európska komisia.

• Mohli by ste tieto opatrenia predstaviť konkrétnejšie?

Je to balík cielených opatrení, ktoré smerujú k zvýšeniu zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných, a to najmä ich individuálnym posudzovaním a poradenstvom pri hľadaní zamestnania. Kľúčovým opatrením je napríklad už spomínaná nová podpora sociálnej ekonomiky, kde očakávame najmä prínos v zamestnávaní dlhodobo nezamestnaných a neaktívnych ľudí. Sú to aj rôzne projekty zamerané na individuálnu profiláciu uchádzačov o zamestnanie alebo podporou tých, ktorí si nájdu zamestnanie alebo sa zaučujú u zamestnávateľa a obnovujú si pracovné návyky. Nezanedbateľný prínos má aj podpora terénnej sociálnej práce.

Je zameraná najmä na komplexnú podporu integrácie príslušníkov rómskych komunít do spoločnosti, na zlepšenie ich zamestnanosti. Terénna sociálna práca poskytuje asistenciu ľuďom, ktorým chýbajú základné zručnosti a funkčná gramotnosť, a preto je nevyhnutná pre integráciu tejto skupiny do spoločnosti.

Som presvedčený, že aj vďaka týmto opatreniam pomôžeme tisíciam dlhodobo nezamestnaných, ktorí by aj chceli pracovať, no pre nedostatok zručností sa nevidia na trhu uplatniť. Naším cieľom je znížiť mieru dlhodobej nezamestnanosti na asi tri percentá tak, ako je stanovené v rámci cieľov iniciatívy Európa 2020. Pre porovnanie uvádzam, že kým v roku 2013 bola podľa údajov Štatistického úradu SR miera dlhodobej nezamestnanosti v SR na úrovni 9,4 percenta, do roku 2017 sa jej priemerná úroveň znížila na 4,8 percenta.

**DIVADELNÝ FESTIVAL
IVANA STODOLU**

5.10. – 6.10.2018

Kultúrny dom Palúdzka

PIATOK 5. 10. 2018

17:00 - OTVORENIE

17:10 - Divadlo Zelenka - O Júlii - 70 min.

19:00 - DS Podzámčok - Sladký život v Jablono - 70 min.

21:00 - DS Braxatoris Krupina - Komisarčky 65 min.

SOBOTA 6. 10. 2018

10:00 - Detské kino - premietanie rozprávky pre deti

12:00 - Počas obeda sa bude podávať divadelný guláš

14:00 - DS Okno Lipt. Ján - Ryba pre štyroch - 90 min.

16:00 - SOS Sása - Jožko Púčik a jeho kariéra - 75 min.

18:30 - Lunetrdlo Partizánska Ľupča - Obvodák - 70 min.

20:00 - Vyhodnotenie festivalu

20:15 - Zábava pre všetkých, hrá skupina Twin M

Prvý koncentračný tábor zriadili v rakúskom Grazi pre Rusínov

Obrovská, dejinami zamlčovaná tragédia

Miroslav KEREKANIČ – Foto: archív SNN

V tomto roku si pripomíname sté výročie vzniku ČSR, prvého štátu Čechov, Slovákov, Rusínov, Moravanov a Slezanov. Vznik Česko-Slovenska zároveň znamenal koniec genocidy rusínskeho národa, riadenej štátnym aparátom Rakúsko-Uhorska.

Rusínski exulanti hŕfne opúšťali žalár národov v rakúsko-uhorskej monarchii, kde ich čakala bieda, perzekúcie aj internačné tábory.

Pozrime sa na túto históriu zamlčovanú tragédiu od začiatku. Ak ste si doteraz mysleli, že koncentračné tábory vymysleli Nemci a spájali sa s holokaustom, nie je to celkom tak. Prvé koncentračné tábory zriadili začiatkom 20. storočia Angličania pre Búrov, pre ich ženy a deti v Juhoafrickej republike, a internovali v nich vyše dvestotisíc osôb, z ktorých dvadsaťšesťtisíc umučili. Tieto tábory poslúžili ako vzor pre Rakúsko-Uhorsko, ktoré podľa nich vytvorilo pre pravoslávnych a gréckokatolíckych haličských a karpatských Rusínov už začiatkom prvej svetovej vojny v Rakúsku v Talerhofe pri Grazi prvý koncentračný tábor v Európe.

Internovali tam vyše tridsaťtisíc príslušníkov rusínskej inteligencie, ale aj pospolitých občanov, ktorých držali v neludských podmienkach, spočiatku dokonca bez prístrešia len tak pod holým nebom, vystavených hladu, chladu, chorobám a neludskému vyčíňaniu najmä maďarských a ukrajinských dozorcov. Predpokladá sa, že väznených mohlo byť oveľa viac, lebo záznamy boli po vojne zámerne zničené a mnohí uväznení cestu do Talerhofu následkom chorôb, hladu a krutého zaobchádzania neprežili.

Celkovo po celej monarchii zriadili asi tri desiatky koncentračných táborov. Boli napríklad v Miškolci, v Ostrihome, vo Feldbachu, v Budapešti. Tisíc Rusínov väznili dokonca aj v Terezíne v Čechách, tam sa však Česi o svojich slovenských bratov na vtedajšie pomery pomerne dobre postarali...

Čo bolo dôvodom týchto perzekúcií? Rusíni mali historickú smolu, že žili na územiach, kde sa prelínali dve kultúry – východná pravoslávna a západná rímskokatolícka, a tiež doplácali na jazykovú a kultúrnu blízkosť s ruským národom. Bolo to aj obdobie úsilí o návrat gréckokatolíckych veriacich späť k pravoslávniu, a to vrátane duchovenstva. Zároveň boli sympatizantmi jazykovo i duchovne blízkeho ruského národa.

■ KRUTÉ REPRESÁLIE

Mocenská reakcia bigotného rímskokatolíckeho Rakúsko-Uhorska bola tvrdá. Nastolili tvrdú ukrajinizáciu a latinizáciu haličských a karpatských Rusínov s cieľom vytvoriť nový národ Antirusov – národ Ukrajincov. Pri krutých represáliách strašným spôsobom zavraždili vyše stodvadsaťtisíc Rusínov, niektorí historici udávajú ešte vyššie počty. Rusínov strieľali, vešali, upalovali, mučili, internovali v koncentračných táboroch. Nešetřili ani ženy, deti, zavraždili aj vyše tristo gréckokatolíckych a pravoslávnych kňazov. V krutosti sa zvlášť vyznamenali ukrajinský politik Kosta Levický a ukrajinskí dozorcovia v Talerhofe Timčuk a Čirovský. Maďarský husár trebárs zabil ženu pred očami jej detí len za to, že mu nedala chlieb, lebo nijaký nemala. Oblúbenou „zabavou“ maďarských husárov bolo priviazanie obeť k sedlu a ich vlečenie za koňom až na smrť. A „Ukrajinci“ sa bavili vraždením, keď zavesili obeť za jednu nohu s rukami zviazanými vzadu. Lvov tiež zaliala rusínska krv. Podľa

svedkov ležali na uliciach zmrazené mŕtvy. Len 20. septembra 1914 v tomto meste zatkli tisícvesto ľudí. Susedné mesto Turka bolo známe krutým väzením a každodennými popravami. Nezaostávala ani armáda. V obci Cunevo vojaci obesili šesťdesiat mužov a dedinu vypálili, deti a ženy odvliekli do koncentračných táborov. V Przemysli 15. septembra 1914 maďarskí husári zmasakrovali štyridsaťšesť Rusínov. Dediny okolo Przemyslu a Lvova boli vyľudnené, tí ktorí prežili, ušli do iných oblastí Uhorska alebo do Ruska. Otrásna bola skutočnosť, že všetko toto zverstvo uskutočňovala štátna mašinéria a rakúsko-uhorské vojsko, ktoré si Rusíni svojimi daňami platili, aby ich ochraňovali.

■ PEKLO KONCENTRÁKOV

O týchto skutočnostiach sa doteraz oficiálne neinformovalo, nie je o nich nijaká zmienka v dejepise, v oficiálnej histórii Slovenska, ale aj okolitých štátov. Len v ústnom podaní starších spoluobčanov sme po večeroch počúvali o vyhladzovaní Rusínov v tzv. maďarských koncentračných táboroch. Popri maďarských, poľských a rakúskych šovinistoch sa podlo vyznamenali i ukrajinskí šoviniisti, ktorí Rusínov udávali, prenasledovali a svedčili proti nim na vojenských súdoch. Tí, ktorí sa prihlásili k ukrajinskej národnosti, mohli sa pred koncentračnými tábormi, represáliami a perzekúciou zachrániť. Na tých, čo si bránili česť a pôvod, čakalo len utrpenie alebo smrť. Za zmienku stojí, že podobné

rakúsko-uhorské krvavé výčiny sa uskutočnili aj na území okupovaného Srbska počas prvej svetovej vojny. Koncentračné tábory boli zriadené od roku 1914 až do roku 1917, keď boli na príkaz cisára Karola I. zrušené. Internovaných Rusínov, ktorí prešli peklom koncentrákov, následne rozdelili do vojenských jednotiek a poslali na front.

Záchranou pre Rusínov a zároveň novou šancou bol vznik prvej Československej republiky, keď sa pred nimi a ich rodinami otvorila nová perspektíva.

Tragédia rusínskeho obyvateľstva pokračovala aj počas druhej svetovej vojny, a keď si po tejto kataklizme konečne chceli vydychnúť, čakali ich ďalšie nešťastia – banderovci, poľská akcia Wisla a násilné vysťahovanie takmer pol milióna Rusínov z Poľska na Ukrajinu alebo na územia po vysídlení Nemcov, anektovanie Podkarpatskej Rusi Sovietskym zväzom a násilná ukrajinizácia i slovenských Rusínov.

■ KURDI EURÓPY

Z hrdého národa, synovia ktorého kedysi bránili svoje územia i územia svojich priateľov pred Mongolmi, Tatármi, Turkami, Nemcami, sa odrazu stali vydedenci, vyhnanci, stali sa Kurdmi Európy, územie a história ktorých boli rozdelené medzi okolité štáty – Poľsko, Ukrajinu, Rumunsko, Maďarsko a Česko-Slovensko. Pojem Rusín, rusínske povedomie a rusínska kultúra sa stali tabu.

Vystavali sa pamätníky obetiam fašizmu, stalinizmu, len pamätníky obetiam genocidy a etnických čistiek na Rusínoch doteraz chýbajú. Maďarsko i Rakúsko sa hrdlo hlásia k historickému odkazu bývalého Rakúsko-Uhorska. Je načase, aby sa spolu s Ukrajinou prihlásili k zodpovednosti aj za vtedajšiu genocídu, za etnické čistky, za rozpútanie náboženskej a národnostnej neznášanlivosti a po sto rokoch priznali morálnu zodpovednosť za vtedajšie zločiny.

■ DEJINNÉ MEMENTO

Historická tragédia Rusínov by mala byť mementom nielen pre Rusínov a Slovákov, ale pre všetky národy v Európe, lebo Rusíni boli len prvou obeťou, prvou skúškou. Čosi podobné v súčasnosti chystá pár zvrátených jedincov pre všetky národy v Európe. Majú veľka bezcharakterných pomocníkov schopných za pár judášskych grošov zradiť svoju vlasť, svoju rodinu, otca, matku. Je na nás, či dovolíme, aby nám zničili našu kultúru, školstvo, ekonomický systém, spoločenské vzťahy, náš sociálny systém, naše Slovensko, ale i našu spoločnú Európu.

mom, diamantom tatranského lesa – borovicou limbou, ktoré vo Vysokých Tatrách odolali vetrovej kalamite v roku 2004, sú teraz už úplne zožraté lykožrútom, lebo sa tam ako v najprísnejšom pásme ochrany nesmeli zasiahnuť. Je to neodpušiteľná hlúposť, smrteľný hriech na našich deťoch, vnukoch, pravnukoch.

Na tom sme sa zhodli po viacdňovom pobyte v našich veľhorách s ďalším lesníckym odborníkom slovenskej úrovně Ing. B. Nemcom, inak rodákom z Tatranskej Javoriny. Ten sa vyslovil, že „také Vysoké Tatry, aké má on v srdci, neuvidia ani jeho pravnuci...“.

Toto sme nemali v našich nádherných veľhorách za nijakú cenu dopustiť. Najsmutnejšie je, že za túto fatálnu obmedzenosť a prízemnosť nebude nikto postihnutý, potrestaný, zavretý do basy. Hanba našej malosti!

(rh)

NA OKRAJ

V tomto roku je u nás minimálna mzda 480 eur a zamestnancov, ktorí ju poberajú, je menej ako päť percent. V budúcom roku by sa mala na základe návrhu vlády zvýšiť na 520 eur, čo spolu s vyššími príplatkami za prácu v noci, vo sviatok a víkendy budú niektoré malé a stredné podniky dosť ťažko znášať. V tejto súvislosti treba povedať, že minimálna mzda sa u nás za posledné roky zvýšila o štyridsať percent, zatiaľ čo priemerná mzda v národnom hospodárstve len o dvadsaťdva percent. Keďže, aj po predošlých skúsenostiach, o výške minimálnej mzdy napokon rozhoduje vláda, čoraz častejšie počuť, že sa stáva viac politickou ako ekonomickou kategóriou.

Tripartitný spor o minimum

www.minimalnadmza.sk

Minimálna mzda na Slovensku (1993 - 2018)

Výšku minimálnej mzdy a jej určovanie skutočne sprevádza viac otázok. Vynárajú sa aj pri jej porovnaní s priemernými platmi v jednotlivých regiónoch.

Na Slovensku je okolo stoosemdesiatpäťtisíc nezamestnaných. Z nich takmer tridsaťpäť percent vo veku tridsaťpäť až štyridsaťdeväť rokov a takmer dvadsaťpäť percent nikdy nepracovalo, a pritom tvrdíme, že trhu práce chýba niekoľko desiatok tisíc zamestnancov...

Zo štatistických údajov tiež vieme, že takmer osemdesiat percent živnostníkov a jednoosobových eseročiek neplatí do štátneho rozpočtu nijaké dane, a keďže vláda zvyšuje mzdy štátnym a verejným zamestnancom a nechce zvyšovať rozpočtové deficity verejných financií k HDP, hľadá iné spôsoby zvyšovania príjmov do verejných rozpočtov. Jedným z nich je rast minimálnej mzdy a už spomínaných príplatkov, z ktorých značnú časť zamestnávateľ odvedie ako daň z príjmov a odvody z hrubej mzdy zamestnanca, a preto sa ich rast na čistej mzde zamestnanca takmer neprejaví.

Pre všetkých zamestnancov, a teda nielen tých, čo poberajú minimálnu mzdu, by bolo výhodnejšie, ak by sa nezvyšovala hrubá mzda, ale sa skôr zvyšovala nezdaniteľná časť základu dane. Vlni bola jej výška 316,17 eura, v tomto roku bola zvýšená na 319,17 eura ako 19,2 percenta životného minima. Zvýšením nezdaniteľnej časti základu dane by sa z rovnakej hrubej mzdy zvýšil čistý príjem zamestnanca, čo následne zvyšuje spotrebu domácnosti a jej podiel na hrubom domácom produkte, ktorý sa pokladá za dôležitý makroekonomický ukazovateľ. Preto vláda nechce zvyšovať nezdaniteľnú časť základu dane, a teda čistú mzdu všetkým? Znamenalo by to pokles príjmov do verejných rozpočtov, čo by následne ovplyvnilo aj nižšie príjmy do rozpočtu miest, obcí a samosprávnych krajov.

Lesníci sú vďační SNN za články o problematike pestovania a ochrany lesa

Ak nezmeníme zákon, slovenský les umrie

Prvé slová v tomto ohlase nemôžu byť iné ako vreľé poďakovanie za to, že v SNN uverejňujete články o problémoch lesníctva na Slovensku. Taký článok vyšiel v matičnom týždenníku č. 32 – 33, kde sa podľa názoru odborníkov podarilo vystihnúť najvážnejšie problémy, ktoré trápia lesníkov. Konštatujem to podľa veľkého množstva ohlasov na tento článok.

Ladislav MALÁK – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

V drivej väčšine na publikovaný text reagovali lesníci a tiež takí, čo lesu rozumejú, ale ozvali sa aj čitatelia, čo dostávajú vaše noviny ako predplatitelia. Keď sa rozchýrilo, že v SNN v čísle 32 – 33 z 11. augusta t. r. je vážny článok o lesníctve, v stánkoch v Prešove i v Košiciach sa všetky noviny vykupili, hľadali ich záujemcovia aj v Sobrance, v Banskej Štiavnici i vo Vysokých Tatrách...

Sú to ohlasy, ktoré ma ako autora veľmi tešia, lebo sú napospol pozitívne, podporné.

■ POZITÍVNE REAKCIE

Popredný lesný odborník Ing. L. Maxim zo Sobraniec, tiež predplatiteľ SNN, mi opakovanne volal s veľkým nadšením, že v tom článku

sú pravdivé aj všetky interpunkčné znamienka a že by si článok mali prečítať obaja príslušní rezortní ministri – G. Matečná a L. Sólmos, ba aj celý vládny kabinet, a naučiť sa ho naspamäť. Súhlasné stanovisko mám aj od lesníkov menovaných v článku, z lesníckeho vedenia TANAP-u, od lesníckych dôchodcov z Prešova, z Oravy, z okolia Revúcej. Chvália tiež vedenie redakcie SNN, lebo vraj o takom článku v iných slovenských novinách nechýrovať.

Uznanie je jedna vec, ale ak sa nevytvorí a neschváli úplne nový zákon o ochrane lesov a životného prostredia, treba sa vážne obávať, že náš slovenský les umrie. To nehovorím ja ako lesnícky veterán, ale je to aj mienka kole-

gov, A verte, nehovoríme do vetra. Keď som nedávno – už po veľkej povodni vo Vysokých Tatrách, videl spúšť v celom povodí Studeného potoka, ktorý vytopil Starú Lesnú, bolo mi do plaču.

■ NEODPUŠTELNÁ HLÚPOSŤ

Najviac škôd je v našich veľhorách vinou stromov, ktoré po vyschnutí spadli do koryta potoka a veľká voda ich zhrčila na veľké hrádze, takže povodňový prívál si vytváral nové koryto a bral pritom lesné chodníky, cesty aj vodovodné potrubia... Ťažko opísať, čo spôsobuje ten zlý (!) zákon o ochrane lesa a prírody č. 543 z roku 2002.

Donedávna celkom zdravé smrečiny, rastúce vedno s nádherným stro-

ČITATELSKÉ FÓRUM

**Bola raz
jedna škola**

Tá škola sídli v starobylom banskom meste na strednom Slovensku, má práve stopätnásť rokov, vzdeláva sluchovo i viacnásobne postihnutých žiakov a v posledných rokoch aj žiakov s vývinovými poruchami učenia (VPU). Mnohí jej absolventi sú dnes úspešní ľudia, niektorí boli ocenení ministrom školstva za výborné výchovno-vyučovacie výsledky a športovú reprezentáciu v zahraničí. Škola pracuje na úspešných projektoch, najväčší je medzinárodný projekt HIPEN a HIPEN Junior (spolupráca európskych odborníkov pracujúcich so sluchovo postihnutými i sluchovo postihnutí žiaci samotní).

V demograficky nepriaznivých rokoch škola dala do výpožičky voľné priestory rómskemu súkromnému osemročnému gymnáziu. K 31. 8. 2018 vypršala niekoľkokrát predĺžovaná zmluva o výpožičke, o jej ďalšom nepredĺžení vedenie gymnázia vedelo v dostatočnom predstihu. O výnimočných schopnostiach pani riaditeľky súkromného gymnázia svedčí fakt, že nepripravovala pre nový školský rok 2018/2019 priestory v ďalších budovách, ktoré vlastní, ale svoju energiu využívala na vyhrážky a odvolávanie sa na vplyvných ľudí vo vláde i v Bruseli, aby získala priestory (ba i celú budovu?) školy pre žiakov so sluchovým postihnutím. Veď tých zázračných slov: „Odmietajú poskytnúť Rómom priestory na vzdelávanie,“ sa dnes každý bojí.

Tak sa pýtam: „Zákon nemá u nás takú moc ako ostré lake, drzosť a vplyvní priatelia? Neplatí zákon pre každého rovnako?“ No ako povedal klasik – „šlak ma ide trafiť“, a preto si veľmi rozmyslím, koho budem voľiť.

Mária DONOVALOVÁ

**Jedným
dychom**

Vaše (naše) noviny SNN mi ako členovi MO MS v Banskej Bystrici plne vyhovujú. Hovorím to so skúsenosťami dlhoročného člena Matice slovenskej od roku 1968 (s núteným prerušením) dodnes. Poznám námietky a či výhrady niektorých matičiarov týkajúce sa spravodajstva o aktivitách miestnych odborov. Tie podľa môjho názoru by spojeným úsilím mali vydávať ich krajinské periodiká, zamerané na vnútorný matičný život a pôsobenie v sídlach. Prispievaním do nich by sa na pôde miestnych odborov formovali talenty budúcich redaktorov, dopisovateľov i fotoreportérov. Na začiatok by stačila periodicita štyrikrát ročne a neskôr by sa uvidelo. Slovenské národné noviny potrebujú profesionálny redakčný a prispievateľský kolektív, aby dokázali čeliť konkurencii. Myslím si, že terajší rozsah matičného týždenníka SNN, tematický záber, podiel správ zo života MO, pružnosť reakcií na život v Slovenskej republike i na dianie v zahraničí aj cena výtlačkov sú dobre vyvážené.

Jozef HAVRAN

Pyramídové kauzy – čierna škvrna nedávnej slovenskej ekonomickej minulosti, I. časť

Najväčších zločincov sme vôbec nepotrestali

Ján ČOMAJ – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Istým zadosťučinením môže byť, že nie sme v tom jedíni. Veľa krajín, najmä na juhu Európy, v minulosti potrápili gaunerí, čo vymýšľali rozličné pyramídálne hry, ktoré sa po chvíli rozpadli a tisíce ľudí prišlo o veľa peňazí, niektorí o všetko. Len málo podvodov na svete vynieslo strojom taký zisk ako slovenská „dvojpyramida“ Horizont a BMG Invest: okradli stosedemdesiatisíc ľudí o približne dvanásť miliárd korún!

Niežeby to bol geniálne vymyslený plán. Len prišiel v pravú chvíľu a na vhodnom mieste: krátko po novembrovom prevrate a v krajine, ktorá nepoznala hry slobodného biznisu, v ktorom aj podvod je často označovaný za slobodné podnikanie. V tieni Horizontu bolo veľa podobných podvodov. V našom malom seriáli aj im chceme venovať trochu pozornosti. Preto, že sú čiernou škvrnou na štvrtstoročí našej štátnosti, a preto, že pár gaunerov, čo neskutočne zbohatlo, si stále behá po slobode.

■ SUN SEM – ŠÉF TA TAM...

Na princípe pyramídovej hry vznikla koncom deväťdesiatych rokov napríklad aj spoločnosť Sun. Ponúkala byty v dostupnej cene, pričom sa tvárila ako moderné bytové družstvo, ktoré dokázalo vzniknúť v nových podnikateľských podmienkach.

Až v jednu tropickú júnovú sobotu roka 2000 sa zišlo zhromaždenie približne štyristo akcionárov spoločnosti Sun. Oficiálne akcionári, ale v danej chvíli už skôr veritelia. Slovenčina má v takomto prípade aj kratší výraz – obeť. Len šéfa nebolo. Vzal si kopec miliónov a vytratil sa. Zostali len obrie pútače s veľkým zlatým kotúčom a nápisom Sun na strechách výškových budov po Slovensku.

Možno si niekto z vás ešte spomenie na tie celostránkové farebné inzeráty v časopisoch, ktoré pre veľa rodín v bytovej núdzi znamenali zážrak. Dedo, babka, dcéra, zať, deti sťa z obrázku, za nimi vila ako zo seriálu Dallas a nad všetkým tróni slnko s nápisom Sun. Inzeráty v časopisoch, slogany v rozhlas, šoty v televízii. Masírovanie mozgov v čase, keď by podobný, hoci aj oveľa skromnejší oznam okamžite upútal ľudí, čo nemali kde bývať. Štvorizbový rodinný dom na kľúč za tri milióny korún! To je dnešných stotisíc eur... Krajina je bytovej kríze – a tu ktosi ponúka takúto fantastickú príležitosť!

Sun umožňoval aj perspektívne zakúpenie bývania pre tých, čo nevedeli vyplatiť celú sumu v hotovosti. Stačilo dať základný vklad stotisíc korún, teda asi tritisícristo eur, a rodinný dom ste mohli dostať do piatich rokov. Kompletne byty v hromadnej výstavbe aj so vstavanými kuchyňami sa ponúkali po dnešných päťsto až šesťsto eur za štvorcový meter. Ponuka vysvetľovala, že vklad záujemcov družstvo Sun výhodne kapitalizuje, a tým každý rok základ rýchlo rastie. Po piatich rokoch má každý z členov družstva Sun takýmto spôsobom šesťdesiat percent z ceny bytu splatených, zvyšok bude spoločnosť uhrádzať vo zvýšenom nájomnom.

Prvé vklady na byty a rodinné domy zložilo približne tritisíc záujemcov.

V lone firmy sa vyliahlo niekoľko dcérskych spoločností: Pôvodnú náplň si ponechala dcérska spoločnosť Sun dom s podtitulom Slnčný byt pre každého. Spoločnosť Autosun sa starala o lízingový predaj áut. Sun treasury bola sporiteľňa s termínovanými vkladmi a nadštandardnými úrokmi, mohla si ich dovoliť, lebo jej zahraniční poradcovia – tvrdila spoločnosť – vedľa nasmerovať investície do výhodných a perspektívne istých aktivít. Pharmasun mala byť sieťou lekární, Suntour cestovných kancelárií a Sun reality spoločnosťou pre kúpu a predaj nehnuteľností po celom Slovensku.

■ A ZRAZU CUNAMI

Začiatkom roka 2000 akoby nastalo cunami: v jedinom momente všetky dcérske spoločnosti zmietlo z povrchu

zemského. Prvá sa zosypala malá autonómna eseročka – odnož Sundomu, ktorá zabezpečovala výstavbu obytného komplexu na bratislavských Dlhých dieloch. Spoločnosť Sundom si bola vedomá, že pre povzbudenie dôvery záujemcov o bývanie treba čím prv akcionárom reálne dať niekoľko pekných bytov, ak už pre nič iné, tak aspoň z reklamných dôvodov. Ani tento program minimu však SUN-u nevyšiel. Ak sa zrazu zastavili všetky stavebné práce už na prvom akoby pilotnom projekte – vraj pre nedostatok financií, vynára sa otázka: Kam zmizli vklady všetkých záujemcov, ktorých spoločnosť viedla ako tichých spoločníkov holdingu? Vychádza jediný záver: všetko to bol bohapustý výmysel. Katastrofický koniec konglomerátu spoločnosti Sun, ktorý nastal v roku 2000, bol vopred premyslený. Nebol to krach, ale program.

Rozostavané domy stihol Sun ešte komusi predat. Nový majiteľ zmenil projekt a veselo staval celé leto luxusné kaskádovité vily nad Dunajom. Pritom veľa ľudí si ešte stále myslelo, že sú to ich budúce nádherné domy...

Koncom roka 1999 dlhovala spoločnosť Sun dodávateľom stavebných prác tridsať miliónov korún plus úroky a penále. Pritom sa ani zďaleka nepreinvestovalo toľko peňazí, koľko spoločnosť od akcionárov prijala. Dozorná rada preto začiatkom roka 2000 odvolala predstavenstvo. Až do nových volieb naivne poverila riadením firmy jej zakladateľa a projektanta myšlienky. A to bol amen.

■ LÍSTOČEK Z BREZY

O niekoľko týždňov pred neplatenie nájomného výstavisko Incheba vypovedalo spoločnosť zo svojej budovy. Poverený šéf nariadil pracovníkom do 31. marca povinné dovolenky a všetkým, čo vložili peniaze do spoločnosti, napísal v marci list: „Uvedomujem si, čo pre Vás znamená styk so spoločnosťou, avšak, prepáčte za výraz, ale denným vyseďaním s množstvom z Vás a nariekáním nad tým alebo oným si nepomôžeme. Teraz potrebujeme oddychový čas, aby sme mohli dotiahnuť mnoho rozpracovaných a nedokončených záležitostí.“

Prvého apríla sa Sun zachoval k podielnikom úmerne k dátumu. Nikto sa v podniku neobjavil. Keď ho novinári objavili, srdnatý podnikateľ vonkoncom nestrácal optimizmus. Vtedy som si nahral, čo s bohorovnou istotou vyhlasoval:

„Dočasne máme problémy prefinančovať výstavbu. Mali sme sľúbené peniaze zo zahraničia, otvorili nám úverovú linku, ale našim bankám ani to nestačí, ani tak nechcú poskytovať úvery. Chceli sme skupovať dlhopisy Fondu národného majetku, vymeniť ich za štátne dlhopisy a tie dať ako záruku bankám, ale nik nám nevedel poradiť, či sa tie dlhopisy budú dať meniť. Máme

vytypované lokality pre masívnu bytovú výstavbu. Obce dajú pozemky a vybudujú infraštruktúru, zaručia sa za úvery a my tam ľuďom postavíme byty. Máme projekt fabriky na stolový olej. Máme projekt fabriky na bionaftu. Uvažovali sme o kúpe bratislavského Istropolisu...“

■ SPOVEĎ INŽINIERA B.

Keď som o SUN-e písal prvý raz, jeho koniec už bol takmer istý. Vtedy ma navštívil čitateľ z Bratislavy Ing. Jozef B. Vyspovedal sa mi. Pokúsím sa jeho príbeh interpretovať čo najvernejšie.

„Mám sedemdesiatdva rokov, piaty rok som vdovec, manželstvo sme mali bezdetné. Mám len neter od najmladšieho brata. Pomáhali sme jej vždy, keď bolo treba. Brat sa oženil neskoro a tak neterka je ešte vysokoškolačka. Keď mi manželka umrela, vymenil som trojizbový byt za dvojizbový, pri výmene som dostal stotisíc korún odpustné. Vtedy prišla neter do Bratislavy a ja som si ju vzal k sebe. Každý máme svoju izbu a svoje povinnosti v byte. Ona upratuje, perie, žehlí. Ja robím nákupy a varím. Keď som čítal inzerát Slnčný byt pre každého, rozhodol som sa. Neter chce zostať v Bratislave, už si tu aj privyrába, kúpim jej teda byt. Je nám síce spolu dobre, ničím ju neobmedzujem, ale je to už dospelá žena a potrebuje súkromie. Najprv som sa rozhodol pre garsónku alebo jednoizbový byt, veď som na viac ani nemal. Potom som si povedal, že do toho menšieho bytu pôjdem ja, veď čože, aspoň budem platiť nižšie nájomné a môj dvojizbový byt prenechám neteri. Vzal som tých spomínaných stotisíc korún, zložil ich v Sune a dohodol štvorročný termín. Teraz by som mal aj s úrokmi splatenú polovicu bytu. O rok máme byt dostať, zvyšok si bude neter splácať v nájomnom, zároveň skončí školu, nebude jej to robiť problémy. Nuž a teraz mám strach, že neuvidím ani byt, ani peniaze. Lebo už to tak vyzerá...“

Keď som vtedy v novinovej reportáži spomenul aj jeho príbeh, chcel som dodať: Tie peniaze nikdy neuvidí. Nechcel som však dostať noviny do súdneho sporu. Šéf SUN-u niekoľko dní predtým v tlači rozhodne vyhlásil: „Pôjdeme tvrdo po všetkých, čo nás pochybujú. Akékoľvek poškodenie dobrého mena firmy okamžite žalujem. Všetko monitorujeme!“

Tak som pána inžiniera a jeho neter len mlkvo pošťanoval.

■ KAR SUNU

Potom sa zišlo zo spomínané zhromaždenie akcionárov. V sále štyristo ľudí, koľkí o schôdzke nevedeli a koľkí už svoje peniaze oželeli, nevedno. Štyridsať percent výnosu ročne z vložených súm už nikto nespomínal. Chceli jedine: späť svoje peniaze. Účtovníčka firmy Sun Alena K. sa priznala, že viedla dve rozdielne kontá. Zoznam akcionárov

vypracovala až dnes ráno. Mala niekoľkokrát chuť oznámiť všetko polícii, ale sa bála najhoršieho. Uvedomila si, že pracuje pre... zháčila sa. Videl som jej na perách, že chcela použiť slovo podvodníkov, možno aj mafiánov. Ale už vetu nedokončila...

Zmizla zo sály zadným vchodom. S novinármi sa ne bavil ani hlavný akcionár a bývalý člen dozornej rady Anton B. Nepoprel však, že do spoločnosti vložil veľký balík. V dobrej viere... Doslova povedal: „Šéf firmy je už v zahraničí. Ja som do spoločnosti vložil desať miliónov. Prišiel som o veľa. A teraz ma ešte navštevujú vymáhačské firmy...“

Šéf SUN-u jeho výrok vzápätí v novinách vyvrátil: „Pán B. svoje peniaze vložil podvodom. Predal spoločnosti svoju priemyselnú budovu v Komárne. Tu sa mal vybudovať závod na výrobu jedlého oleja. Časť peňazí si prevzal, časť nechal ako vklad v spoločnosti. Keď sme začali vybavovať stavebné povolenie, úrady nám oznámili, že budovu nemôže na našu spoločnosť previesť, lebo súd zakázal s majetkom nakladať. On ho už predtým vložil ako vklad do inej spoločnosti...“

Podvod na podvod. Iba v mlieku voda.

Novinári sa po zhromaždení vybrali šéfa SUN-u hľadať. Doma ho nenašli. Byt mu už nepatrí, prepísal ho na príbuzného. A zmizol. Aj s miliónmi.

■ ZMÄTOK V HLAVE

Koncom júna v roku 2000 sa zrazu v tlači objavila sponď nezvestného šéfa:

„Som v situácii, keď už nerobím a nebudem robiť žiadne kompromisy. Ticho som dosť dlho. Veselie ešte len nastane! Myslím, že bude horúco a niektoré veci už teraz nedajú mnohým ľuďom spať. A preto sa ma snažia zničiť. To jest zlikvidovať, zabiť alebo ako to nazveme. Preto nemôžem prezradiť, kde sa nachádzam.“

V krátkom čase vyhlásim verejnú súťaž na získanie exkluzívnych práv na informácie odo mňa. Nech k tým ukradnutým miliardám ešte nejakú korunu pridám.

Ako boli použité peniaze klientov, majú sa právo dozvedieť ako prví akcionári spoločnosti SUN. O čom oni rozhodnú, o tom sa môžu informovať médiá. Aspoň takú radu som dostal od dozornej rady, lebo vraj veľa kecám.

Vyzýval som na zvýšenie základného imania spoločnosti, keďže vykazovala stratu približne päťdesiat miliónov korún. Situáciu by sanovalo vtedy zhruba dvadsať miliónov. Akcionári rozhodli o zvýšení základného imania o ďalších dvesto miliónov verejným upisovaním akcií. Toto sa nepodarilo. Hlavné preto, lebo sa v tom čase začalo ďalšie kolo kampane proti tzv. nebankovým subjektom. Ak nastane vhodná chvíľa, zavolám si akcionárov a preberiem celú situáciu. Teraz sa musia uspokojiť s mojim listom, ktorý som im adresoval ešte pred konaním valného zhromaždenia, no nestačili sme im ho z technických dôvodov doručiť.

V poslednom období venujem všetky svoje voľné chvíle písaniu (veď som sa chcel stať novinárom a na základnej škole v Piešťanoch som vydával už v roku 1967 časopis Labyrint). Teraz veľmi intenzívne pracujem na získaní finančných prostriedkov. Ak sa situácia upokojí a ľudia nebudú, ako sa hovorí, lačni po krvi, môžem pokračovať ďalej.

S pozdravom Jozef Š.

Zaujímavý text, ak ste ho vydržali prečítať do konca. Pred rokmi mi vyšla reportáž o podvodníkoch tých čias. Ich listy, vystúpenia na verejnosti a ich odpovede na pojednávaniach – to je tá istá stavba viet, tá štylizácia, ten zmätok v hlave!

Predstavte si, a ľudia takému človeku alečia.

Čo robí naša bieda!

(Pokračovanie o týždeň)

Premiéra nového slovenského muzikálu Rasputin na Novej scéne

Rasputin po rokoch opäť zažiaril

Milan POLÁK – Foto: propagácia SND

Pred pätnástimi rokmi, v roku 2003, uviedol baletný súbor Slovenského národného divadla inscenáciu Rasputin na hudbu Henricha Leška. Libreťistom, choreografom a režisérom pôvodného slovenského tanečného diela bol Ján Ďurovčík. Rasputin bol niekoľko sezón na repertoári divadla, čo popri uvádzanej a divákmi žiadanej a uprednostňovanej baletnej klasike bol značný úspech. Ale rokmi a pri inej intenzívnej Ďurovčíkovej aktivite Rasputin pomaly upadal do zabudnutia...

V prvej inscenácii tejto sezóny na Novej scéne, teda na scéne nášho tradičného a renomovaného muzikálového divadla, Rasputin opäť zažiaril. Teraz ako muzikál. Navyše vstúpil na scénu toho divadla, na ktorom už niekoľko rokov predtým Ďurovčík svojimi pôsobivými a objavnými choreografiami pomáhal jeho reputáciu obhajovať. Napríklad choreografiami v muzikáloch Fidikant na streche, Cigáni idú do neba, Na skle maľované, West Side Story, Rómeo a Júlia a viacerých iných. Bola to iba otázka času, keď na tejto scéne vytvorí ako hlavný tvorca ucelenú inscenáciu, v ktorej nebude dominovať iba tanec, ale budú ju spoluvytvárať aj hudba, spev, scéna, kostýmy, no nadväťko herec, jeho pohybové i spevácke umenie a jeho tvorivosť.

■ PRIŤAŽLIVÁ TÉMA

UŽ téma Rasputina je zaujímavá a divadelne priťažlivá. Ako tajomná a záhadná osobnosť pohyboval sa na dvore posledného ruského cára Mikuláša II. a údajne

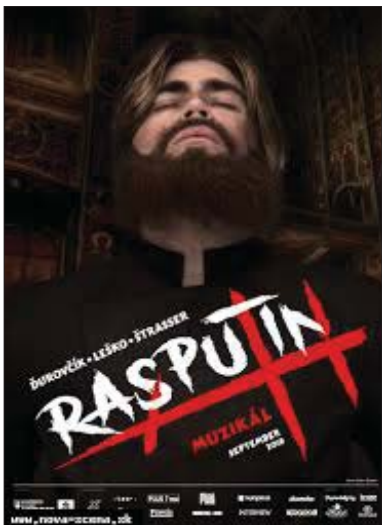
mal na neho, ale najmä na cárovnu Alexandru veľký vplyv. Napokon vraj uzdravil ich syna cároviča Alexeja. Jedni ho považovali za svätca, iní za podvodníka. Viacerí jeho životopisci ho charakterizujú ako mystika, ale on bol najmä mystifikátor. Bol zhýralec, alkoholik a sexuálny maniak. Napriek tomu jedni v ňom videli priam boha, iní zas diabla, pre jedných bol svätým mužom, pre iných klamárom a šarlatánom. Ďurovčík vo svojom librete viacero tradovaných faktov z jeho života tiež prijíma s rezervou. Naznačuje ich (napríklad to uzdravenie malého cároviča, cárovu nevdú a stupňujúci obdiv cárovej k Rasputinovi, jeho zhýralosť a napokon aj záver jeho života, keď sa proti nemu sprisahali dvorania), ale nič nerozvíja a nedramatizuje. Pokúša sa klásť najmä otázky, pretože podľa jeho slov „krása témy Rasputina je v tom, že nedáva odpoveď“. Zdá sa, že aj Ďurovčík skôr nabáda v tejto inscenácii diváka, aby si tú odpoveď na základe svojej životnej skúsenosti a toho, čo vidí okolo seba, hľadal sám.

V inscenácii Rasputin dominujú najmä emócie. Tak v Ďurovčíkovej choreografii a réžii, ako aj v Leško-

RECENZIA

vej hudbe a piesňach, ktorých textárom je Ján Štrasser. V podstate z celého muzikálu, plného ľudských vášní a citového vzrušenia, sa na diváka priam valí záplava pohybu, hudby a spevu. Všetko je tu expresívne a hyperbolizované vrátane príliš silnej reprodukcie hudby. Aj piesni, akokoľvek pôsobivých a melodických, je tu trochu priveľa. Prakticky v inscenácii chýba hovoréné slovo, ktoré aj v muzikáli malo by mať pri hudbe, speve a tanci primerané miesto. Absolútna prevaha textu je v Štrasserových piesňach. Ale ich reprodukcia, navyše s presilou hudby, završuje stráca tú elementárnu komunikatívnosť, takú dôležitú na porozumenie témy a príbehu.

Hudba Henricha Leška má podmanivú sugestívnosť, je plná mystiky i vášne. V podstate ide o rockový prepis pôvodne orchestrálnej hudby pre balet, ktorý bol uvedený pred pätnástimi rokmi. Asi

aj preto Ďurovčík hovorí, že ako žáner je tento Rasputin skôr rockovú operou než muzikálom v jeho tradičnej a v istom zmysle aj očakávanej podobe. Zaisť aj bežný divák by uvítal, keby tu bolo viac muzikálu ako tej presily či ataku rockovej hudby, spevu a tanca. Ale aj v tej podobe, v akej sme predstavenie zažili, treba mu priznať istú veľkoleposť, pôsobivosť a efektnosť.

■ NÁPADITÁ STAVBA

Zaujala opäť svojská a invenčná Ďurovčíkova choreografia, ktorá originálne a nápadito sprítomnila ducha tradície byzantskej kultúry, jedinečného ruského vlastenectva a jeho duchovného bohatstva. To všetko profesionálne a na vysokej úrovni aj vďaka členom Slovenského divadla tanca. V réžii dominovala viac skratka a náznak, jednoduchosť a vec-

nosť. Kostýmy Lucie Šedivej premyslene dotvárali charakter postáv a mali zásluhu na vytvorení trochu pochmúrnej atmosféry predstavenia. Rovnako scéna Mareka Hollého, inšpirovaná spomínanou baletnou inscenáciou, v ktorej bol autorom scény Boris Kudlička. Scéna dodáva predstaveniu zaujímavý rozmer. Pociťovali sme v ňom presah minulosti so súčasnosťou. Postavu Rasputina s plným nasadením, ale trpezlivo, s primeraným odstupom, presvedčivo, s hereckou i speváckou suverénnosťou stvárnil na premiére Patrik Vyskočil (alternuje Darius Kočí) a Cárovnú vytvorila noblesne, miestami priam subtilne, herecky a spevácky tiež na vysokej úrovni Katarína Hasprová (alternuje Miroslava Partlová). Aj keď sú detské postavy vždy úskalím takýchto produkcií, tentoraz mal režisér šťastie na vydareného a prirodzeného predstaviteľa Malého Rasputina a Cároviča (alternujú Max Rosa a Simon Müller). Inscenácia s relatívne veľkým počtom účinkujúcich je herecky, spevácky i pohybovo, významovo i výrazovo svedomito naštudovaná. Hoci na vkus istej časti publika je trochu hlučná.

Muzikálom/rockovou operou Rasputin pokračuje Nová scéna nielen v tradícii veľkolepých a výpravných produkcií, ale aj uvádzaním originálnych titulov, ktoré sú nielen atraktívne, ale prinášajú aj nesporné duchovné a myšlienkové hodnoty. Tým viac, keď je to pôvodný slovenský titul vytvorený napospol našimi umelcami.

Hana Košková: Mlynárske povesti, Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin 2018

Tajomný klepot potočných mlynov

KNIHA TÝŽDŇA

Edícia Povest'ová mapa Slovenska má zvláštne miesto v produkcii Vydavateľstva Matice slovenskej. Jednak mapuje povesti z jednotlivých regiónov našej vlasti a robí tak neoceniteľnú službu, napríklad pri objasňovaní niektorých mien niektorých lokalít, no najmä je čitateľsky mimoriadne úspešná. Nie je to inak ani v prípade Mlynárskych povestí.

Mlyny patrili v slovenskej ľudovej slovesnej tvorivosti odjakživa medzi obľúbené tajomné miesta. Keby tak vedeli rozprávať zrúcaniny starých vodných a veterných mlynov a obilných sýpok, ozrutné mlynské kolesá s dômyselne vybudovanými náhonmi pri dedinských jarkoch, vekmi ohlodené kamenné žarnovy... Ale čo neprežradia nemí pamätníci zašlých čias, to vypátrala a vo viac ako tridsiatke príbehov rozpovedala zberateľka povestí a spisovateľka Hana Košková. Dozvieme sa o tajomnom pomocníkovi z potočného mlyna, o mlynárkiných gagarinkách, rozlúsknete tajomstvo lštokovho mlyna i mlyna pri bzovickom kláštore, nazriete do mlyna, v ktorom našiel útočisko Turek, a dozvieme sa veľa ďalších zaujímavostí a príbehov spojených s mlynárskym remeslom.

„Hovorí sa, že závišť je vlastnou sestrou nenávisti. V Novohradskej stolici pred troma storočiami hlavný sudca a viacerí sudcovia mlynárov mali pred sebou oznam, kde závišť v ohnivej sukni hrala hlavnú úlohu medzi dvoma bratmi. Jeden býval v jednej dedine a druhý, odmalička obľúbený syn, v rodine v susednej osade.“ Takto sa napríklad začína jedna z povestí. Skratka, autorka neostala nič dlžná svojej povesti hutnej a originálnej rozprávačky a staré mlyny neostali nič dlžné svojej povesti miest, kde má často ten rožkatý mimoriadne blízko k ľuďom. Mlynárske povesti sú skratka čítaním, ktoré osloví rovnako dobre deti, ako aj ich rodičov. A nič nie je krajšie a pre utužovanie rodinných vzťahov lepšie, ako tráviť čoraz dlhšie jesenné večery spoločným čítaním.

(mab)

NEKROLÓG

PhDr. Elvira Chadimová, pedagogička a aj moja učiteľka zo základnej školy, začala podnikáť vo svojich štyridsiatich deviatich rokoch. Založila vzdelávaciu spoločnosť, Súkromné slovenské gymnázium, profesijnú akadémiu, vydavateľstvo, súkromné účelové zariadenia cestovného ruchu a školiaco-rekreačné zariadenie. Zakladateľka a prezidentka občianskeho združenia Top centra podnikateľiek SR a ČR, viceprezidentka Slovenskej nadácie Silvie Gašparovičovej Vzdelanie a zdravie pre všetkých a viceprezidentka Asociácie juniorských golfistov SR.

Vizionárka s mnohými nápadmi

V roku 1995 sa stala Manažérom roka, v roku 2002 ju poctili titulom Vynikajúca podnikateľka Slovenska a podčiarkla to titulom Osobnosť cestovného ruchu (2004), ako aj ocenením za podporu žien v oblasti podnikania na Svetovom kongrese podnikateľiek vo Florencii (2010) či Krišťáľovým krídlom (2017).

Top centrum podnikateľiek bolo jej „srdcovkou“. Eli bola vizionárka – autorka mnohých progresívnych nápadov a riešení. Jej úsilím bolo zlepšovať, informovať podnikateľky a manažérky o možnostiach uplatnenia, pomáhala zvyšovať ich sebavedomie, a tým podporovala ich iniciatívy v hospodárskom i vo verejnom živote. Verila, že človek sa má vzdelávať, a to bez ohľadu na svoj vek či postavenie. Azda preto sa v päťdesiatke pustila do učenia angličtiny a po šesťdesiatke sa začala učiť hrať golf. Neustále otvorená novým veciam a podnetom. Jej nezlomná energia a chuť do života boli pre nás ženy z TOP CENTRA chytľavé a povzbudivé...

Češť jej pamiatke!

Eva SISKOVÁ
Foto: archív autorky

HUMORESKA

Humanizmus je vo všeobecnosti veľký vynález. Teda nemám na mysli humanizmus ako konkrétne historické obdobie spájané s renesanciou, ale etiko-filozofický postoj vo vzťahu človeka k človeku. Aký to musel byť úžasný pocit, keď si pračlovek náhle uvedomil, že okoloideho spolupračloveka, ktorý sa mu akurát šuchce popred jaskyňu, nemusí ovaliť kyjakom. Môže ho naopak vlúdne pozdraviť a pozvať dovnútra na kúsok mamutieho rebierka. Jeho pramanželka rýchlo vypraší kožušinu z jaskynného medveďa aj s medveďom a usadí vzácneho hosťa. A celý prakolektív môže družne

pobesedovať o zverskom správaní šablozubého tigra. V tom okamihu kľúčiaci humanizmus bol jednoduchého nádherný. Pračlovek síce vzápätí svojho hosťa tým kyjakom po

sko-avarského typu, čo dokázali aj výskumy DNA. Znamená to jediné. Slovenské ženy, povedané starým jazykom, zdieľali lôžka s avarskými hosťami a rodili im deti. Čoby nie,

zaživa alebo radšej predtým pretrpeli škrtenie. Lenže už aj vtedy sa našli odroni, ktorým humanizmus nevoňal! Boli to ľudia, ktorí sa zišli k upáleniu na diváky a cítili sa ukrá-

predchodcu dnešného guľometu. Čo bolo na tom humanistické? Skúste si predstaviť stredovekú bitku, kde vás v úlohe žoldniera mláti nejaký odroň z protistrany po hlave palčátom. Jednak to bolí a jednak to pomerne dlho trvá, kým z vás vymlátí dušu. Najmä keď je mamľas jeden nešíkovný. Zato prival delových guľí vypálený z desiatich hlavní naraz vás rozpolí ako prasiatko na zabíjačke a ste hneď na druhom svete. Myslím si, že práve to mal na mysli veľký dramatik, hrdina Veľkej nežnej revolúcie a prezident Václav Havel, keď v súvislosti s náletmi NATO v bývalej Juhoslávii použil termín „humanitárne bombardovanie“....

Marek DANKO

S humanizmom na večné časy a nikdy viac

hlave družgol, keďže mu začal omaciať pramanželku, ale základy kultúrnych medziľudských vzťahov boli už položené. Humanizmus tak začal svoju sprvu nesmelú, kľukatú cestičku dejinami ľudstva.

V staroveku sa na našom území prejavil napríklad zmiešanými slovansko-avarskými hrobní, v ktorých sa našlo nemálo pozostatkov osôb evidentne zmiešaného slovan-

keď hostia najprv v rámci humanity vyvražďili ich chlapov.

V stredoveku sa humanizmus prejavoval dokonca aj v takej inštitúcii, akou bola inkvizícia. Stačilo sa ku kacírstvu či k čarodejníctvu priznať a pred upálením vás kat humánne uskrtil povrazom. Keď sa vám tento humánny počin nezdá, spýtajte sa hypoteticky samých seba, či by ste chceli byť grilovaný

tení, že dotýčný upaľovaný tých štandardných päť minút nejačal...

Ale humanizmus si už víťazne razil cestu ľudskými dejinami. Prišla už spomínaná renesancia a s ňou renesanční géniovia a renesančný humanizmus. Taký Leonardo da Vinci namaľoval Monu Lizu či Krista Spasiteľa, ale aj vynašiel a nakreslil vrtuľník, tank alebo viachlavňové delo, akéhosi

Július BOTTO vynikal pozoruhodnou hĺbkou poznatkov aj skvelým literárnym štýlom

Prvý oficiálny historik Matice slovenskej

Ivan MRVA – Foto: archív

K veľkým mužom slovenského národa patrí aj historik, národovec, pedagóg, povoláním však právnik, Július BOTTO. Svetlo sveta uzrel v gemerskej obci Rozložná 24. júla 1848. V týchto dňoch uplynulo od jeho narodenia už stosedemdesiat rokov. Je teda našou povinnosťou pri tejto príležitosti pripomenúť si jeho pamiatku.

Pochádzal zo známej gemerskej rodiny Bottovcov, v ktorej sa zrodili slávni básnici Ján Botto a Ivan Krasko (vlastným menom tiež Ján Botto). Július Botto sa narodil do revolučných čias práve v období, keď gemerské stoličné orgány vystupňovali perzekúcie proti tamojším Slovákovi a len zhodou šťastných okolností traja slovenskí sokoli (Francisci, Daxner, Bakulíny) neskončili v Plešivci, iba na skok od jeho rodiska, na šibenici.

■ ZLOBA KOŠUTÁROV

Ak by bol v nasledujúcich mesiacoch prevážil vplyv radikálnych gemerských „košutárov“, rodičia práve narodeného Julka by sotva unikli prenasledovaniu. Otec Ladislav Botto, národne uvedomelý evanjelický kňaz, i matka Klementína, dcéra Júliusa Reussa, si želali, aby sa ich najstarší syn stal kňazom. Po skončení elementárnej školy v Jelšave študoval na gymnáziách v Rimavskej Sobote, v Levoči a v Spišskej Novej Vsi. V Prešove začal štúdium teológie, ale na veľké sklamanie rodičov prestúpil na tamojšiu právnickú akadémiu.

V tom čase (1867) rakúski Nemci a Maďari finalizovali dohodu o vyrovnaní a na vyšších školách maďarizmus raz lákal, raz ceril zuby na slovenských študentov. Mnohí podľahli maďarskému vábeniu, iní zas strachu – nie tak Július Botto. Z domu si priniesol pevné slovenské presvedčenie a zostal mu verný po celý život. V Prešove sa zapojil do krúžku štúrovými ideálmi oduševnenej slovenskej mládeže, ktorá sa na akadémiu zoskupila okolo talentovaného básnika Pavla Országha Hviezdoslava. Už v roku 1869 začas pracoval ako výpomocný profesor na slovenskom gymnáziu v Revúcej.

Rodný dom advokáta Júliusa BOTTA v gemerskej obci Rozložná, kde sa narodil pred 170 rokmi, a pamätná tabuľa v rodisku, ktorú tomuto obetavému národovcovi venovali miestne kultúrne spolky a občania.

Po roku sa vrátil späť na akadémiu, aby dokončil štúdium, a od roku 1872 opäť suploval na veľkorevúckom učilišti. Tentoraz prednášal dejepis. Táto disciplína sa mladému právnikovi stala osudom.

■ REVÚCKY ADVOKÁT

Počas druhého účinkovania v Revúcej bol svedkom šťastných udalostí, keď sa gymnázium presťahovalo do novej budovy. Zakrátko v Banskej Bystrici vychádzajúca Grünwaldova Svornosť a po nej viacere maďarské časopisy spustili útoky na slovenské stredné školy, označili ich za hniezda panslavizmu a nevlasteneckej činnosti. Výsledkom kampane bolo zrušenie revúckeho aj ďalších dvoch gymnázií i Matice slovenskej. Nasledovalo štyridsaťštyri azda najťažších rokov

v živote národa. Počas nich Július Botto pôsobil ako advokát v Revúcej, zároveň sily a voľný čas venoval histórii. Článkami a štúdiami zo slovenských dejín, ktoré boli uverejňované najmä v Slovenských pohľadoch aj v iných slovenských periodikách tej doby, dvíhal seba-vedomie maďarskou historickou pseudovedou a publicistikou pošliapavého národa. Jeho rozsiahle príspevky, pokrývajúce slovenské dejiny od čias panovania Matúša Čáka až po revolučné roky 1848 až 1849, sú pozoruhodné hĺbkou poznatkov aj skvelým literárnym štýlom. Aj keď často čerpal z prác súdobých maďarských autorov, na rozdiel od nich vždy kládol dôraz na slovenský aj slovenský rozmer uhorských dejín, maďarskými historikmi dôsledne obchádzaný. Pripo-

mínal veľké zásluhy Nemaďarov pri budovaní a obrane Uhorska aj ich levý podiel na kultúrnom rozvoji krajiny. Zdôrazňoval rozdielnosť medzi starým historickým Uhorskom, ktoré bolo spoločným domovom všetkých národov, a šovinistickým Magyaror-szágom jeho čias. Upozorňoval, že Maďari si Uhorsko neprávom pri-vlastnili, čím podkopali jeho základy. Veštecky predpovedal, že Uhorsko buď bude domovom rovnoprávných národov, alebo nebude vôbec.

■ PILIER POVEDOMIA

V roku 1912 martinský Knihťla-čiarsky a nakladateľský spolok vydal najvýznamnejšie a najrozsiahlejšie Bottovo dielo Slováci – vývin ich národného povedomia. Boli to prvé politické dejiny Slovákov zúžené prevažne na obdobie od konca 18. až po prvú dekádu 20. storočia, keď sa najprv prebúdzala a potom stále dôraznejšie nastofovala myšlienka slovenskej národnej svojbytnosti. Vyše päť-stostranové dielo, zostavené do dvoch častí, sa dožilo ešte ďalších dvoch vydaní a pre poznanie slovenských dejín tej doby zostáva dodnes aktuálne. Samostatné práce venoval významným postavám národnej minulosti – Jonášovi Záborskému, Pavlovi Šafárikovi, Štefanovi Markovi Daxnerovi, Michalovi M. Hodžovi aj Jankovi Franciscimu. V roku 1914 pre širšiu verejnosť vydal knižku Krátka história Slovákov, ktorú však vrchnosť zhabala a autor i jej vydavateľ Jozef Škultéty boli obžalovaní za budenie nenávisťi proti Maďarom. Až rozsiahle amnestie cisára Karola I. v priebehu roka 1917 Botta i Škultétyho zbavili hrozby uväznenia.

Historik Gemera, povolaním však právnik, Július BOTTO sa narodil pred sto sedemdesiatimi rokmi v Rozložnej.

Prevrat a vznik Česko-Slovenska v roku 1918 znamenali aj v Bottovom živote veľký zlom. Stal sa správcom obnoveného revúckeho gymnázia a napriek pokročilému veku študentom niekoľko rokov prednášal dejepis. Bol jedným zo štyroch matičíarov, ktorí zažili jej rozpustenie v roku 1875 aj oživotvorenie v roku 1919. Zapojil sa do činnosti matičí-ného výboru a začal zhromažďovať materiály dokumentujúce jej činnosť. V Revúcej založil miestnu organizáciu Matice slovenskej, ktorá sa za jeho života zaradila medzi najagilnejšie. Už v jeseni života dokončil a vydal Dejiny Matice slovenskej 1863 – 1875. Vyšli v roku 1923, keď autor oslávil sedemdesiate piate narodeniny. Stal sa tak prvým matičí-ným historikom, a aj preto spomienka na jeho život a dielo nesmie upadnúť do zabudnutia.

Žiaľ, moderná slovenská historiografia štyri desaťročia Júliusa Botta hodnotila ako buržoázneho historika píšuceho pozitivisticky, a tak sa jeho vzácné diela – s jedinou výnimkou – dôsledne obchádzali. Azda aj preto dodnes leží niekoľko Bottových nevydaných rukopisov v zbierkovom fonde Slovenskej národnej knižnice. Nepochybne by si aj v súčasnosti našli svojich čitateľov.

Pred 115 rokmi sa narodil významný politik, novinár a diplomat Ján PAULÍNÝ-TÓTH

Aj ďaleko za hranicami zostal stále verný Slovensku

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív SNN

Osudy väčšiny našich národných dejateľov zásadne ovplyvnili dve svetové vojny, z ktorých najmä tá druhá so sebou priniesla dramatické zmeny v dejinných pohyboch v Európe. Najprv sme sa na Slovensku museli vyrovnat s útokom maďarských vojsk a následným oklieštením mladého Slovenska, s jeho následným vstupom do zoskupenia štátov bojujúcich proti nacistickému Nemecku, aby nás po oslobodení naplno zasiahlo rozdelenie Európy železnou oponou. Jedným z národných dejateľov, ktorého to priam osudovo postihlo, bol aj Ján PAULÍNÝ-TÓTH.

Niektoré rody ako keby boli predurčené prežívať mimoriadne intenzívne dejiny národa, z ktorého vyšli. Nebolo to inak ani v prípade rodu Paulínyovcov. Básnik a publicista Viliam Paulíny-Tóth bol súčasníkom Ľudovíta Štúra, s ktorým spolupracoval na „roli národnej“, a jeho blízkymi priateľmi boli básnik Janko Kráľ a Ján Rotarides. Jeho vnuk Ján Paulíny-Tóth bol popredným činiteľom vtedajšej Slovenskej národnej strany, podpredsedom československej Štátnej rady exilovej vlády v Londýne, diplomatom v Taliansku a napokon redaktorom anglickej BBC. Všade, kde ho osud zavial, však ostal verný svojej vlasti – Slovensku.

■ VLASTENECKÉ KORENE

Pozrime sa najprv na rodové korene Jána Paulínyho-Tótha. Najznámejším z jeho predkov bol nesporné Viliam Paulíny-Tóth, ktorý sa narodil v rodine evanjelického farára a študoval v Novom meste nad Váhom, Komárne a Modre, aby napokon na lýceu v Bratislave celoživotne ovplyvnil jeho

zmýšľanie a tvorbu Ľudovít Štúr. Po smrti Karola Kuzmányho sa presťahoval do Martina, kde sa stal úradujúcim podpredsedom Matice slovenskej a vedúcou osobnosťou slovenského politického života. Zaslúžil sa o vznik martinského gymnázia a Knihťlačiarkeho účasťnárkeho spolku. V rokoch 1871 – 1874 bol zodpovedným redaktorom Národných novín, v ktorých taktiež publikoval

ČRTA

svoje práce. Po zatvorení Matice slovenskej sa spolu s Jozefom Miloslavom Hurbanom usilovali intervenovať vo Viedni. Bol prvým predsedom Slovenskej národnej strany, založenej v roku 1871, až do roku 1875.

Jeho vnuk Ján Paulíny-Tóth sa narodil, ako sme už spomínali, v starej patriotickej rodine Paulínyovcov-Tóthovcov 29. septembra 1903 v Martine. Študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici a vo Francúzku v Dijone, neskôr na École libre des Sciences Politiques v Paríži. Právo študoval na Právnickej fakulte Uni-

Po roku 1945 pôsobil Ján PAULÍNÝ-TÓTH ako veľvyslanec v Taliansku, kde prežil dva relatívne pokojné roky. Po abdikácii Edvarda Beneša sa do „večného mesta“ znovu nakrátko vrátil, aby odtiaľ definitívne emigroval do Veľkej Británie.

verzity Komenského v Bratislave, kde pôsobil ako advokát. Ešte na Slovensku ako popredný činiteľ Slovenskej národnej strany (člen ústredného výboru strany) bol v roku 1937 zodpovedným redaktorom jej tlačového orgánu Slovenských národných novín.

Po smrti Martina Rázusa ho v roku 1938 zvolili za predsedu Slovenskej národnej strany. Bol tiež signatárom žilinskej dohody slovenských politických strán o autonó-

mii Slovenskej krajiny zo 6. októbra 1938. S „ľudákmi“ sa rozišiel po splnutí Slovenskej národnej strany s Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou. Po rozbití ČSR a vzniku prvej Slovenskej republiky emigroval do Francúzska. Po porážke Francúzska a jeho okupácii nacistickým Nemeckom prešiel do Benešovej odbojovej garnitúry v Spojenom kráľovstve a stal sa podpredsedom londýnskej československej štát-

nej rady. Medzitým ho hlavný súd v Bratislave v roku 1941 v neprítomnosti odsúdil na pätnásť rokov väzenia za protištátnu činnosť.

■ ODCHOD DO EXILU

Po oslobodení Česko-Slovenska v roku 1945 sa Ján Paulíny-Tóth vrátil do vlasti a bol vymenovaný za veľvyslanca v Taliansku. V povojnovom Ríme strávil paradoxne pomerne pokojné roky 1946 až 1948. Prišiel však neslávne známy február 1948. Koncom marca pri návšteve Prahy bola Paulínyovi-Tóthovi ponúknutá ministrom Vladimírom Clementisom funkcia veľvyslanca v USA. No toto pre kariéru diplomata vysnované miesto bolo podmienené vstupom do KSČ. On túto možnosť odmietol a vrátil sa do Ríma, kde pôsobil ešte krátko po abdikácii Edvarda Beneša, vtedajšieho prezidenta ČSR. Koncom septembra ho noví komunistickí mocipáni odvolali z funkcie a zavolali späť do Prahy. Lenže Ján Paulíny-Tóth tušil, čo by ho čakalo, a emigroval do Veľkej Británie. Dejiny mu dali za pravdu. V Česko-Slovensku sa začali procesy, ktoré doslova zmietli väčšinu predvojnových a čerstvo povojnových politických exponentov vrátane Vladimíra Clementisa.

Ján Paulíny-Tóth sa ako redaktor, právnik a diplomat s bohatou praxou napokon uplatnil v redakcii British Broadcasting Corporation (BBC) ako hlásateľ. Nezabúdaj však ani na milované Slovensko a stal sa členom viacerých zahraničných slovenských organizácií a spolkov. Zomrel v Londýne 15. marca 1966.

V bratislavskom Ružinove začali písať tradíciu nového festivalu Folklór zavítal aj do hlavného mesta

Text a foto: Milan JAVORSKÝ

Aj keď nás najmä komerčné médiá zahlcujú niekedy až hudobným brakom, pozitívom je, že na mnohých verejných podujatiach, koncertoch, ale i spoločenských stretnutiach sa opäť čoraz viac ozýva ľudová hudba a folklór. Toto príjemné konštatovanie sledujeme nielen na návštevnosti tradičných folklórnych festivalov, ako je Východná, Detva, Terchová alebo Myjava, ale i v jednoduchých prehliadkach. Takto vznikol aj prvý ročník Folklórneho festivalu Matice slovenskej. A to nie v niektorom z rázovitých regiónov, ale práve v Bratislave v amfiteátri na Štrkoveckom jazere, kde vystúpili folklórne súbory Karpáty, Ekonóm či detské folklórne súbory Čechinka alebo Krpčiarik.

Na prvom ročníku ružinovského matičného folklórneho festivalu sa predstavili desiatky účinkujúcich – popri domácich telesách to boli najmä folkloristi zo Záhoria – Borinky a Záhorskej Bystrice.

„Matica slovenská si pripomína dvadsiate piate výročie vzniku Slovenskej republiky a aj tento festival je súčasťou podujatí počas celého roka. Je oslavou Ústavy Slovenskej republiky, a čím iným by ho mala oslavovať ak nie kultúrou a folklórom. Chceme nadviazať na dlhoročnú tradíciu, ktorá bola v amfiteátri v Ružinove, kde niekoľko rokov vystupovali folklórne súbory z celého

Slovenska. V programe sú v tomto prvom ročníku súbory zo západného Slovenska a v budúcich ročníkoch by sme chceli nadviazať pozvánkou pre súbory zo stredného a z východného Slovenska. Folklórny festival je aj pre deti. Je to zmes – detské folklórne skupiny, spevácke súbory, ale aj profesionáli, napríklad FS Karpáty, ktorý je v Ružinove doma a je známy po celom

Slovensku,“ hovorí organizátor festivalu, predseda MO MS Bratislava-Ružinov a správca MS Maroš Smolec. Podujatia s folklórnou hudbou organizujú desiatky rokov aj v Ružinove, teda návštevníci sú aj na tento hudobný žáner zvyknutí. „Tento festival pre mňa voľne nadväzuje na trinásť ročníkov Folkfestu Ružinov, ktorý bol medzinárodným festivalom. Bol som rád, keď ma oslovili

z Matice slovenskej pripraviť jeho dramaturgiu. Je totiž šanca, že by sa v budúcnosti mohol rozširovať. Pevne dúfam, že sa z toho stane zaujímavý festival s celoslovenským rozmerom a v budúcich ročníkoch privítame aj Slovákov zo zahraničia,“ povedal dramaturg festivalu Miroslav Kapasný.

Vo veľkoryso komponovanom programe sa predstavili malí aj veľkí, tí s profesionálnymi skúsenosťami a s nimi aj tí, čo začínajú. Menších folkloristov zastupoval detský folklórny

FOTORIPOST

súbor Gerulata z Rusoviec, ktorý už takmer tridsať rokov vedie Alžbeta Uhráková. Dvadsať rokov tancovala v SLUK-u a do súboru prišla na niekoľko mesiacov, a zostala dodnes.

„Zameriavame sa na rôzne hry, spevy a tance nielen zo západného Slovenska. V súbore máme asi päťdesiatpäť stálych členov do pätnástich rokov. Boli sme aj v Poľsku, Rakúsku, Maďarsku, Chorvátsku i Srbsku. Neraz k nám deti prídu tak, že ich rodičia vidia naše vystúpenie a hneď chcú, aby nás ich deti navštevovali. No práca v našom súbore má prísne pravidlá,“ hovorí Alžbeta Uhráková.

Viacero účastníkov tohto prvého ročníka matičného folklórneho festivalu bolo z Bratislavy alebo z okolia, zväčša zo Záhoria alebo z juhozápadného Slovenska. Spomeňme detský folklórny súbor Krpčiarik z Dunajskej Stredy, ale i folklórne a spevácke skupiny Burinka z Dúbravky alebo Bystrčan zo Záhorskej Bystrice. Práve tí sa zamerali na repertoár, ktorý zozbieral pred mnohými rokmi spevák Janko Blaho, ktorý sa k Záhoriu hlásil po celý život. Viaceré folklórne súbory i spevácke skupiny účinkovanie na tomto festivale povzbudilo, aby sa väčší zapálili pre vlastné spevácke a hudobnícke aktivity.

Dovidenia o rok v ružinovskom amfiteátri.

o ňom neinformujú alebo informujú nepravdivo. Radi uvítame vašu pomoc so zorganizovaním výstavy v ďalších mestách, s prevozom výstavy a so sprievodcovskou službou. Výstava pozostáva z dvanástich panelov s rozmermi 105 krát 75 centimetrov a z drevených stojanov 200 krát 70 centimetrov. Ak by ste mohli a chceli v tejto veci niečo urobiť, pošlite mejl alebo mi zatelefonujte, prípadne prepošlite tento text svojim priateľom.

milos@penzionandrej.sk, 0917 431832

Text a foto: Miloš SEČKÁR

Úctu všetkým príslušníkom VTNP – PTP položením venca vyjadril aj zástupca žilinského primátora Patrik Groma. Pripomenul, že mesto Žilina si ctí históriu PTP a plne podporuje pietne udalosti na počesť bývalých „pétepakov“.

„Opäť sa tu stretávame, aby sme si symbolicky pripomenuli obdobie, keď boli ľudia za politické presvedčenie proti svojej vôli nasadzovaní na ťažké a nebezpečné nútené práce. Totalitný režim zneužil vojenské tábory na zastrašenie a izoláciu tisícov mladých mužov zo Slovenska. Pamätník, pri ktorom dnes stojíme, sa stal mementom utrpenia bývalých príslušníkov PTP pre všetkých žijúcich,“ povedal P. Groma.

Vojenskými tábormi nútených prác – pomocnými technickými prácami, prešlo zhruba šesťdesiatštyritisíc osôb, zväčša mladých mužov z celého Česko-Slovenska. Ich existencia predstavovala integrálnu súčasť mechanizmu politického násillia namiereného proti skutočným, potenciálnym alebo vykonštruovaným odporcom vtedajšieho režimu.

MATICNÉ DEPEŠE

K dvojkrížu v Čadci

Už tradične na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska čadčianski matičári pripravili ďalší ročník obľúbeného výstupu k slovenskému dvojkrížu v Čadci na Čapkovom vrchu. Nádherný výhľad na Čadcu spolu s modlitbou za Slovensko, ľudové nápevy s heligónkou popri ideálnom slnečnom počasí vytvorili výstupu príťažlivý kolorit. Poďakovanie za vydaté podujatie patrí najmä členom výboru MO MS v Čadci.

(ph)

Koláče z Polichna

MO MS v Polichne nedávno zorganizovala rozlúčku s letom spojenú so súťažou o najlepší ovocný koláč, ktorá má za sebou už piaty ročník. Na dvore matičného domu sa stretli matičári, obyvatelia obce a ich priatelia, hostia zo Slovenska i z Česka, ktorí ochutnávali z vyše z troch desiatok ovocných maškrt. Aj keď nebolo ľahké určiť, ktorá chuťovým pohárikom najviac ulahodila, porota napokon rozhodla, že to bola jablková torta H. Noskovej.

(si)

Na Ostrom vrchu

Na Deň Ústavy SR prvého septembra sa uskutočnilo už siedme stretnutie pri slovanskom dvojkríži na Ostrom vrchu v Kálnici, kam napriek nepriaznivej predpovedi počasia prišlo vyše dvesto účastníkov, ktorí dostali pamätné listy, zapísali sa do pamätnej knihy a potešili sa pri vystúpení speváckej skupiny MO MS s harmonikárom I. Jelinkom a heligonkárom J. Súrovským. Pôvodný drevený slovanský dvojkríž na tomto mieste za pomoci obce postavil ešte v roku 2007 majster rezbár Ferdinand Bolebruch, ale víchrica ho v roku 2014 vyvrátila, preto ho nahradili novým a vybudovali tu aj peknú vyhladkovú terasu i s tabuľou Prosba lesa od autora kríža. Na slávnosti sa zúčastnili aj matičári z Nesväd, Chocholnej-Veľčíc a Nového Mesta nad Váhom. Nesvadčania a Kálničania si na záver spoločne uctili pamiatku J. M. Hurbana pri jeho pamätníku v miestnom parku.

(jv)

Stolný tenis v Ivanke

MO MS a OcÚv Ivanke pri Nitre zorganizovali stolnotenisový turnaj, ktorý podporil aj NSK. Za zelenými stolmi sa stretlo tridsaťosem hráčov z Ivanky, Janíkoviec, Rastislavíc, Branča a Nitry. Najlepší hráči si odniesli pohár a diplom, každé zúčastnené dieťa dostalo diplom za účasť a baliček s odmenami. Deti sa popoludní navyše zapojili do súťaže o najkrajšie tekvicové strašidielko.

(se)

Daxnerovo gymnázium

Počas slávnostného otvorenia školského roka dostalo Gymnázium vo Vranove nad Topľou meno po národovcovi Cyrilovi Daxnerovi. Na slávnostnom akte pomenovania sa zúčastnilo mnoho významných hostí z politickej a kultúrnej sféry, vedenia PSK aj mesta a bývalí pracovníci i absolventi školy a zástupcovia partnerských škôl a inštitúcií. Po kultúrnom programe, v ktorom mladí matičári uviedli viaceré scény o tomto hrdinovi, vystúpil s príhovorom aj predseda MS M. Gešper, ktorý vyzdvihol dôležitosť rodu Daxnerovcov v dejinách a pripomenul množstvo nelahkých situácií, ktorým čelil Cyril Daxner počas svojho života.

(sk)

ČITATEĽSKÉ FÓRUM

Tisíce účastníkov Národnej púte v Šaštíne si mohli prezrieť výstavu k 80. výročiu smrti otca národa Andreja Hlinku, ku ktorému sa ani súčasná garnitúra politikov veľmi nehlasí.

Pätnásteho septembra sme sa zúčastnili na Národnej púti v Šaštíne, kde si pútníci mohli prezrieť aj výstavu venovanú osem-

a mesto Ružomberok. V nasledujúcich dvoch týždňoch plánujeme otvoriť výstavu v Trenčíne a Dubnici nad Váhom, začiatkom októbra v Bratislave

Hlinku stále ignorujú

desiatemu výročiu úmrtia Andreja Hlinku (16. 8. 1938). Odhadujem, že výstavu navštívilo asi tisíc ľudí rozdali sme okolo sedemsto fotografií a písomností o Andrejovi Hlinkovi. Autormi výstavy sú Černovčania

na Hodžovom námestí pred Prezidentským palácom. Priali by sme si, aby výstava putovala po Slovensku najmä preto, lebo naši ústavní činitelia toto významné výročie i samotného Andreja Hlinku ignorujú a médiá

Uctili si bývalých príslušníkov vojenských táborov nútených prác Symbolický akt v Sade na Studničkách

Text a foto: Barbora ZIGOVÁ

Pamätník na počesť príslušníkov VTNP – PTP v Sade na Studničkách v Žiline odhalili v roku 2010. Na pamätníku sú názvy miest, kde sa nachádzali tieto tábory.

OČAMI MATIČIARA

Fotografická súťaž Tradície nášho kraja má po minuloročnom úspešnom štarte v Trenčianskom kraji pokračovanie. Aj tento rok môžu amatérski fotografi súťažiť so svojimi fotografiami na tému ľudových zvykov, tradícií, historických pamiatok a tradičnej ľudovej architektúry.

*Tradície
na snímkach*

Súťaž zastrešuje Dom Matice slovenskej v Prievidzi, ktorý má na konte aj ďalšiu populárnu fotografickú súťaž Horná Nitra mojimi očami. Pre vyšší záujem verejnosti sa organizátor rozhodol prekročiť hranice Hornonitrianskeho regiónu a umožniť záujemcom súťažiť v rámci celého Trenčianskeho kraja.

„Fotografickou súťažou Tradície nášho kraja chceme motivovať širokú verejnosť k objavovaniu a spoznávaniu ľudových zvykov, tradícií, architektúry a života našich predkov. Zároveň tým podnecujeme ľudí k návšteve tradičných folklórnych podujatí a poskytujeme fotografom príležitosť na získavanie a výmenu skúseností, prezentáciu fotografickej tvorby a jej porovnávanie. Čo je však nemej dôležité, týmto sa podieľame na dokumentácii a popularizácii kultúry regiónov Trenčianskeho kraja,“ uviedol riaditeľ matičného domu v Prievidzi Vlastimil Uhlár s tým, že Matica slovenská sa dlhodobo venuje zachovávaniu a rozvíjaniu slovenského kultúrneho dedičstva. Hlavným partnerom projektu je Trenčiansky samosprávny kraj, ktorý jeho realizáciu finančne podporil. Rovnako aj Matica slovenská a ďalší podporovatelia.

Usporiadateľ sa usiluje amatérskych fotografov motivovať aj tematickou hlavnou výhrou. Víťaz získa víkendový pobyt pre dve osoby na tri dni v luxusnom hoteli. Súťažné fotografie bude hodnotiť odborná porota zložená z profesionálnych fotografov a odborníkov v oblasti cestovného ruchu. Najlepšie fotografie budú slávnostne vyhlásené na vernisáži výstavy v nákupnom centre KORZO Prievidza a zároveň budú víťazom odovzdané ceny. Uzávierka zasielania súťažných fotografií je do 30. septembra 2018.

D MS v Prievidzi

Odvážlivci z Cyklojazdy pokorili hradný kopec aj na bicykloch Národný výstup na Pustý hrad

Marek BYSTRANSKÝ – Foto: Ondrej BARANEC

Výstup na Pustý hrad nad Zvolenom – tradičné podujatie pre všetkých milovníkov histórie, turistiky, folklóru, dobrej zábavy, hudby, jedla aj bicyklovania.

Na Pustom hrade počas Národného výstupu vládla aj vďaka peknému počasiu vynikajúca nálada, o ktorú sa postarali účinkujúci ľudoví umelci, ale aj ponuka matičného stánku s produkciou periodik, kníh a propagačných materiálov.

To všetko sú lákadlá, pre ktoré sa tisíce ľudí už dvadsiaty šiesty raz v sobotné ráno vybrali v meste najprv k buste Ľudovíta Štúra pripomenúť si jeho pamiatku a ďalej potom pokračovali párkilometrovým stúpaním až do nadmorskej výšky približne päťsto metrov nad morom do hradného areálu, ktorý sa v ten deň očividne prieči svojmu menu – vôbec nie je pustý, oživa vpravou, veselou, zábavou aj športom, veď odvážlivci z Cyklojazdy „dobyli“ Pustý hrad aj na bicykli, hoci im posledné metre dali poriadne zabráť a museli siahnuť až na dno síl. Odmenou všetkým bolo účinkovanie Ľudovej hudby Michala Moravčíka, ktoré pri stánku Matice slovenskej pripravili matičiari zo Zvolena. Moravčíkovci sa predviedli v pestrej škále nôt od klasických piesní až po ľudové piesne. Vítko aj dobrá literatúra vytvorili dobrú atmosféru pre mladých aj starších. Keď už zahrli chlapci muzikanti na želanie, mnohí z účastníkov výstupu si aj spoločne s nimi zakrepčili alebo aspoň zatónili...

Stretnutie ľudových muzikantov z rôznych kútov Európy Gajdošský sviatok v Oravskej Polhore

Miroslava POLOHOVÁ IVANOVÁ – Ilustračné foto: archív SNN

Na hornej Orave sa každý rok v septembri stretávajú milovníci gajdošskej kultúry. Ani tento rok nebol výnimkou. Na devätnástom ročníku medzinárodného gajdošského festivalu Gajdovačka 2018 sa stretli muzikanti zo Slovenska, z Česka, Poľska, Maďarska, Chorvátska, Írska, zo Škótska, z Francúzska a zo Španielska.

Sviatok gajdošov. Tak by sa dalo v skratke označiť podujatie, ktoré naplnilo záujmom kultúrny dom v Oravskej Polhore, kostol v Sihelnom i zuberský skanzen od 7. do 9. septembra 2018. Medzinárodný gajdošský festival Gajdovačka 2018 hostil množstvo šikovných gajdošov a muzikantov, ktorí sem zavítali z rôznych kútov Európy. Tohtoročná Gajdovačka sa začínala Muzikantským pozvaním pred hotelom Magura v Námestove a pokračovala súťažou v speve ľudových piesní. Tak spievala moja babka, ktorú organizuje obec Oravská Polhora na počesť Anny Rusnákovej. Prvý deň festivalu uzavrel koncert gajdošov a gajdošských hudieb v penzióne Hrubjak.

Aj druhý deň festivalu priniesol množstvo zaujímavých programov. Sála kultúrneho domu už predpoludním znela tónmi írskych, belgických a španielskych gajd počas tvorivej dielne. Do tajov hry na rôzne typy gajd zasvätila záujemcov skupina Red Cow Lane z Dublinu, Jean Pierre vam Hees z Belgicka a Nadia Vázquez-Martínez zo Španielska. Sobotňajší program pokračoval koncertom gajdošov v Múzeu oravskej dediny v Zuberi a komorným koncertom v rímskokatolíckom

Hra na gajdy prežíva rovnakú renesanciu, ako to všeobecne platí o slovenskom folklóre a ľudových tradíciách.

kostole v Sihelnom. Tohtoročným víťazom festivalu sa stal maďarský gajdoš Levente Dobos, ktorý porotu svojou hrou, pripravenosťou a interpretáciou zaujal najviac a získal tak hlavnú cenu súťaže. Večerný galaprogram Gajdovačky prilákal množstvo divákov na scénický hudobný program Okolo sveta. Práve v ňom mali možnosť diváci vidieť všetkých účastníkov tohto ročníka. Posledný deň festivalu sa niesol najmä

v spomienkovom duchu na významných gajdošov, spevákov a speváčky, ktorí už nie sú medzi nami, ale zanechali po sebe výraznú stopu a dodnes ich štýl hrania či spievania žije. Tento ročník ukončila Rozhodná, ktorá už predznamenala jubilejný dvadsiaty ročník, ktorý, ako veria organizátori, priniesie opäť množstvo kvalitných interpretov venujúcich sa uchovávaniu a aktívnemu prezentovaniu jedinečnej gajdošskej kultúry.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 34 sme vám položili otázku, kedy vojská piatich štátov Varšavskej zmluvy okupovali Česko-Slovensko? Mali ste odpovedať, že sa tak stalo pred polstoročím v noci z 20. na 21. augusta 1968. Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto čitateľov: Ľubica Bibelová, Trenčín; Peter Škorvaga, Nová Dubnica; Helena Poláčková, Kúty.

• V rozšírenom čísle SNN 38–39 sme priniesli zaujímavé rozprávanie sklára svetového mena Jána Zoričáka o inom slovenskom umelcovi Williamovi Schifferovi, ktorý prakticky celý tvorivý život prežil v Paríži. Napíšte nám, kde sa tento známy medailér narodil a kde začal ako divadelník svoju pozoruhodnú umeleckú kariéru aj s uznaním Parížskej mincovne i Vatikánu.

Svoje odpovede nám posielajte na redakčnú adresu, ktorú nájdete aj v tíraži týchto novín, našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do konca prvého októbrového týždňa.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

29. septembra

– v roku 1938 (pred osemdesiatimi rokmi) Poľsko predložilo vláde ČSR územné požiadavky: odovzdať im územie Tešínskej oblasti, niekoľko dedín a chotárov na Kysuciach, Orave a Spiši a presunutím štátnej hranice na hlavný hrebeň Vysokých Tatier dať Poľsku aj značnú časť Vysokých Tatier

– pred sto päťnástimi rokmi sa narodil Ján Paulíny-Tóth (1903 – 1966), vydavateľ Slovenských národných novín pred druhou svetovou vojnou, publicista a diplomat, v tridsiatych rokoch minulého storočia člen vedenia Slovenskej národnej strany; v roku 1939 odišiel do exilu a bol členom Benešovej Štátnej rady v Londýne, po roku 1948 emigroval do Londýna znova, kde pôsobil ako redaktor slovenského vysielania BBC

– pred tridsiatimi rokmi zomrel filozof Andrej Sirácky, s V. Clementisom a D. Okálim zakladateľská osobnosť intelektuálnej sociálne orientovanej skupiny DAV (1900 – 1988)

30. septembra

– vláda ČSR prijala v roku 1938 potupné rozhodnutie mníchovskej konferencie štyroch veľmocí (Británie, Francúzska, Talianska a Nemecka) o odstúpení pohraničných oblastí Česka Nemeckej ríši – 80. výročie; západné veľmoci sa naivne spoliehali, že Hitlera tým uspokojí a pomíne nebezpečenstvo svetovej vojny

3. októbra

– v roku 1848 panovník Ferdinand V. rozpustil uhorský snem a v Uhorsku vyhlásil vojnový stav, pričom za veliteľa krajiny vymenoval Josipa Jelačića; snem rozhodnutie neprijal a moc prevzal výbor na obranu vlasti na čele s Ľudovítom Košutom; 170. výročie

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrel v Bratislave literárny vedec Július Noge (1931 – 1993)

– spisovateľ Ján Beňo, prozaik a plodný autor detskej literatúry sa dožíva osemdesiatich piatich rokov

4. októbra

– pred dvesto deväťdesiatimi piatimi rokmi sa vo Viedni narodil Mikuláš Poda, vynikajúci fyzik a prvý slovenský vysokoškolský profesor matematiky (1723 – 1789)

– v roku 1938 sa vytvorila druhá úradnícka vláda generála Syrového; Slovákov nej zastupovali Vladimír Fajnor a Imrich Karvaš

5. októbra

– v roku 1863 začal Daniel Lichard vydávať v Skalici Obzor – noviny pre hospodárstvo, remeslo a domáci život, časopis, ktorý ovplyvnil rozvoj priemyselného podnikania a remesiel na Slovensku; 155. výročie

– pred osemdesiatimi rokmi, v roku 1938, abdikoval prezident Edvard Beneš a o niekoľko dní odišiel do exilu v Anglicku, hoci Česko Nemci okupovali až o pol roka

– okružle životné jubileum má významná slovenská filozofka, spisovateľka a esejistka Etela Farkašová, členka Spolku slovenských spisovateľov

(jč)